

Nesočasno učenje

Učitelj učencem ustvari učno okolje, v katerem lahko učenci delajo v svojem tempu in imajo dovolj časa za učenje.

Sočasno učenje

Učitelji in učenci se srečujejo na daljavo v realnem času v videokonferenčnih sobah ali spletnih klepetalnicah.

Usmeritve učiteljem za izobraževanje na daljavo

Manj je več

Učenci bodo za učenje doma zaradi različnih dejavnikov verjetno porabili več časa kot v šoli, zato bodite stvarni in sebi in učencem določite prioritete (prednostne naloge).

Nerealna pričakovanja

Za vsak dan pripravite »šolsko učenje« in »domače naloge« in zahtevate, da jih učenci izpolnijo v kratkem časovnem obdobju.

Eksplícitna navodila

Podajte natančna navodila in opredelite časovni okvir za dokončanje nalog in drugih učnih opravil.

Nejasnost in ohlapnost

Podajanje dolgih, nejasnih pisnih navodil, ki jim je težko slediti, dodeljevanje preveč ohlapno opredeljenih nalog in drugih učnih opravil.

Natančno opredelite pričakovanja

Natančno opredelite, kaj naloga zahteva, in določite vsebino, obliko, dolžino itd. pričakovanega odziva oz. izdelka (na primer: pripravite dve minuti zvočni posnetek in pri tem upoštevajte navodila v spodnjih točkah).

Preveč odprte in nedoločene naloge

Dodeljevanje preveč odprtih, premalo opredeljenih nalog in drugih učnih opravil (na primer: pripravite posnetek o Luni, napiši sestavek na temo onesnaženja ...).

Bodite empatični

Določite razumne obremenitve, omogočite učencem, da uravnotežijo delo s povezavo in brez nje in da sodelujejo z drugimi učenci.

Prekomerna delovna naravnost

Določite »šolsko delo«, ki mu sledi še »domače«, ne da bi imeli v mislih učenčovo dobro počutje.

Stalna in dosledna komunikacija

Vsa navodila in naloge oz. učna opravila posredujte preko dogovorjenega spletnega okolja.

Razpršena komunikacija

Nedosledna uporaba različnih platform in orodij (npr. e-sporočila, ki jim sledijo spletna učilnica, e-Asistent ...).

Bodite dosegljivi v »uradnih urah«

V dogovorjenih »uradnih urah« bodite na voljo za podporo, vprašanja ali pojasnila preko dogovorjenega spletnega okolja in komunikacijskih kanalov. Kar ni nujno, lahko počaka do »uradnih ur«.

Stalna pripravljenost

Na vsako elektronsko sporočilo odgovorite takoj in si ne dovolite nobenega premora.

Spodbujajte odzive učencev

Omogočite učencem, da sporočajo o svojih obremenitvah, čustvih, željah, individualnih učnih potrebah in učnem tempu.

Enak pristop za vse učence

Pri izobraževanju na daljavo učenci ne morejo izražati svojih izkušenj in učnih potreb in/ali nimajo možnosti vplivanja na učenje, naloge, učni tempo, zaradi česar so lahko preobremenjeni in vznemirjeni.

Spodbujajte utrjevanje in razširjanje znanja

Izberite večpredstavostna gradiva, ki jih vi in učenci primerno obvladate ter podpirajo pomnjenje. Z digitalnimi orodji ustvarite interaktivne učne enote.

Preizkušnje novih in nepreizkušenih orodij

Preizkušnje novih in nepoznanih orodij lahko poveča verjetnost težav pri uporabi tehnologije, tako učencem kot učitelju.

Opredelite cilje učnih enot

Izberite večpredstavostna gradiva, ki spodbujajo pridobivanje in utrjevanje znanja. Z digitalnimi orodji ustvarite interaktivne učne enote. Uporabljajte orodja, ki jih vi in učenci ustrezno obvladate.

Naključne aktivnosti

Učence zaposlite z razpršenimi spletnimi dejavnostmi in ne razmišljate o ciljnih, učnih dosežkih in vrednotenju znanja.

Prevod in priredba Zavod RS za šolstvo, marec 2020

ISSN 0353-8958
ŠOLSKA KNJIŽNICA
29. letnik
številka 4 (107) 2020

uredništvo: Romana Fekonja (odgovorna urednica), Zavod RS za šolstvo; Špela Bergoč, Zavod RS za šolstvo; Alja Bratuša, Osnovna šola Polzela; Tadeja Česen Šink, Osnovna šola Frana Albrehta Kamnik; mag. Mateja Drnovšek Zvonar, Osnovna šola Ljubljana – Polje; Metka Kostanjevec, Prva gimnazija Maribor; Biserka Lep, Zavod RS za šolstvo; mag. Nada Nedeljko; Zavod RS za šolstvo; Andreja Urbanec, Osnovna šola Orehek, Kranj; Gregor Škrli, Narodna in univerzitetna knjižnica (gostujoči urednik);
urednica založbe: Simona Vozelj; **lektura:** LECTOUR, Matej Horzelenberg s.p.; **prevod izvlečkov v angleščino:** Ensitra prevajanje, Brigita Vogrinec s.p.; **oblikovanje:** Studio Aleja d.o.o.; **priprava:** Tisk Znidarič d.o.o., **tisk:** Para d.o.o., Ljubljana; **naklada:** 580 izvodov; **letna naročnina** (štiri številke): 33,00 € za šole in druge ustanove, 24,75 € za individualne naročnike, 12,50 € za dijake, študente, upokojenke; 38,00 € za naročnike iz tujine. Cena posamezne številke v prosti prodaji je 11,00 €, dvojne pa 22,00 €; v cenah je vključen DDV; **ustanovitelj in izdajatelj:** Zavod Republike

Slovenije za šolstvo; **predstavniki:** dr. Vinko Logaj; **naslov uredništva:** Romana Fekonja, Zavod RS za šolstvo, OE Maribor, Trg revolucije 7, 2000 Maribor, tel. 02/320 80 65, e-pošta: revija.solskajniznica@zrss.si; **naročila:** Zavod RS za šolstvo – založba, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana; faks: 01/300 51 99; zalozba@zrss.si.
Revija je vpisana v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo, pod zaporedno številko 575.

© Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2020
Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana.
Vse pravice pridržane. Brez založnikovega pisnega dovoljenja ni dovoljeno nobenega dela te revije kakorkoli reproducirati, kopirati ali kako drugače razširjati. Ta prepoved se nanaša tako na mehanske oblike reprodukcije (fotokopiranje) kot na elektronske (snemanje ali prepisovanje na kakršenkoli pomnilniški medij).

	Romana Fekonja	
	Uvodnik.....	2
STROKA IN PRAKSA	Nina Kranjec	
	Kako postati pravi knjižni detektiv in hkrati tudi samostojni uporabnik knjižnice?.....	3
	Leonida Babič	
	Branje ne pozna meja kot dejavnik spodbujanja branja	9
	Gregor Škrlj	
	Pouk v šolski knjižnici s petošolci o prvih slovenskih knjigah.....	13
	Andreja Dvornik	
	Noč z Andersenom kot promocija branja.....	19
	Monika Jeglič	
	Noč v knjižnici: prebedimo z Leonardom	27
	Vasilija Rupnik	
	Plagiatorstvo – ne, hvala.....	33
MALI IN VELIKI ODMEV	Tadeja Česen Šink, Andreja Urbanec	
	Prvi mednarodni posvet Z roko v roki na OŠ Stražišče Kranj.....	38
	Andreja Urbanec	
	Spodbujanje učinkovitega učenja	39
	Tina Pajnik	
	VIVID 2020 – Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi 2020	40
	Romana Fekonja	
	Izobraževanje na daljavo – srečanja šolskih knjižničarjev.....	41
	Andreja Nagode Burger	
	Poročilo o obisku medresorskega posveta o bralni kulturi Branje kot vrednota?.....	43
	Andreja Urbanec	
	Simpozij Društva Bralna značka	45
	Mateja Drnovšek Zvonar	
	Frankfurtski knjižni sejem 2020.....	46
	Mateja Drnovšek Zvonar	
	Slovenski knjižni sejem prvič virtualno	47
S KNJIŽNIC POLIC	Gregor Škrlj	
	»Berem, da se poberem,« pravi Miha Kovač.....	48
ISKRICE IZ KNJIŽNICE	Romana Fekonja	
	Podajanje (ne)natančnih navodil.....	49

UVODNIK

Romana Fekonja

Spoštovane bralke in bralci,

leto 2020 bo v zgodovini zapisano kot nenavadno, prav gotovo si ga bomo vsi zapomnili. Vse, kar smo do marca 2020 poznali, znali in vedeli, se je postavilo na glavo, iskali smo nove poti, nove možnosti – tudi ali pa še posebej na področju izobraževanja, učenja in poučevanja. Če takole pogledamo nazaj, smo se neverjetno veliko naučili in to stvari, za katere si niti predstavljali nismo, da bi se jih lotili. Situaciji – delu oz. izobraževanju na daljavo – smo se prilagodili tudi šolski knjižničarji in smo bili kar hitro podpora in velika pomoč kolegom strokovnim delavcem in učencem. Dostop do gradiva v fizični obliki je bil otežen in povečalo se je povpraševanje po ustreznih e-virih, potrebno je bilo usmerjanje pri iskanju relevantnih virov, ozaveščanje o avtorskih pravicah, o kritičnem vrednotenju tako samih informacij kot tudi spletnih strani in drugih e-virov ter etični in pravilni rabi virov.

Situacija in spremenjen način dela se je izrazil tudi v vaših prispevkih, ki ste jih poslali na naslov uredništva. Tako smo se člani uredniškega odbora odločili, da vse prispevke, ki prikazujejo primere dobre prakse v času izobraževanja na daljavo, zberemo v tematski številki. Že sedaj lahko z veseljem napovemo, da bo prihodnja številka tematska in v njej bodo zbrani sami odlični primeri dela šolske knjižnice na daljavo.

V številki, ki je pred vami, pa so zbrani še primeri dela 'predkoronskih' časov. Nina Kranjec nam ponuja zelo zanimiv pristop,

kako učence naučiti iskanja gradiva skozi igro in učenci niti ne zaznajo, da skozi igro postajajo samostojni uporabniki knjižnice. Projekt Branje ne pozna meja poteka že šest let in se je že dobro uveljavil na naših šolah – predstavlja ga je vodja projekta v Sloveniji Leonida Babič. Če je šolska knjižnica dobro založena tudi s faksimili in redkimi knjigami, lahko vedno izvedemo zanimivo uro v knjižnici, kjer si učenci ogledajo in otipajo prve slovenske knjige; na ta način učenci temeljiteje usvojijo znanje – takšno izkustveno učenje opiše Gregor Škrlič. V tej številki sta opisana tudi dva projekta, ki jih za mlade bralce izvajajo splošne knjižnice – vse z namenom motivirati za branje in obiskovanje knjižnic. Pri pisanju nalog učenci, dijaki in študenti velikokrat uberejo bližnjico, največkrat tudi nevede in nehote. V izogib plagiatorstvu so na Šolskem centru Nova Gorica uvedli tudi pregledovanje nalog s posebnim programom. Kako so bili uspešni, preverite v članku Vasilije Rupnik.

Nismo pozabili na vrsto odmevov – nekaj je že takih z virtualnih dogodkov oz. dogodkov na daljavo, v rubriki S knjižnih polic pa predstavljamo knjigo z zanimivim naslovom Berem, da se poberem.

Tokratna iskrica pa prav tako napoveduje naslednjo številko – že v običajni komunikaciji je zelo pomembno, kako podamo navodila. Pri izobraževanju oz. delu na daljavo pa moramo biti še toliko bolj pozorni in natančni. ●

Napovedujemo tematsko številko

Tema bo šolska knjižnica na daljavo ali delo šolskega knjižničarja na daljavo. Med že prispelimi prispevki izpostavljam: šolska knjižnica na daljavo, Facebook: informacijska platforma za šolsko knjižnico, COBISS+, BIBLOS in še kaj, prenos šolskega kulturnega dogodka v živo ...

Kako postati pravi knjižni detektiv in hkrati tudi samostojni uporabnik knjižnice?

How to Become a Genuine Book Detective and Simultaneously an Independent Library User?

Nina Kranjec

Izvleček

Šolski knjižničarji imamo odgovorno nalogo. V sklopu knjižničnega informacijskega znanja ter pri individualnem delu moramo učence naučiti uporabe knjižnice. Vsi učenci naj bi namreč ob koncu tretjega triletja postali samostojni uporabniki knjižnice, njenega gradiva in informacijskih virov. In kako na zanimiv in neprisiljen način učence motivirati in popeljati na pot samostojnih uporabnikov? Ena od metod poučevanja, ki od učencev zahteva aktivno vlogo, kar pripomore k boljšemu in hitrejšemu pomnjenju učne snovi, je igra. V naši knjižnici tako učencem dvakrat letno pripravimo igro, ki smo jo poimenovali Knjižni detektiv. Naloge v igri so zastavljene tako, da zahtevajo od učencev aktivno vlogo, vodijo jih po vseh oddelkih knjižnice, rešujejo pa jih lahko povsem samostojno.

Ključne besede:

šolska knjižnica, knjižnična informacijska znanja, metode poučevanja, knjižni detektiv

UDK 027.8:025.4.03

Keywords:

school library, library and information knowledge, teaching methods, book detective

Abstract

School librarians have a responsibility. Within the scope of library and information knowledge and in one-on-one work we have to teach pupils how to use the library. At the end of the third triennium, all pupils are to become independent users of the library, of its books and information sources. How to motivate pupils in an interesting and unforced way, and lead them down the path of independent users? One teaching method that requires pupils to take on an active role, which helps them to memorize the learning content better and faster, is play. Twice a year, our library organizes a game for our pupils called Book Detective. The tasks of the game require pupils to take on an active role; they lead them through all the sections of the library and can be solved by the pupils on their own.

PREUREDITEV KNJIŽNICE IN KNJIŽNIČNE ZBIRKE

»Knjižnična zbirka šolske knjižnice je načrtno in sistematično urejeno knjižnično gradivo, ki je zbrano po določenih kriterijih, da je na voljo uporabnikom« (Posodobitve, 2014, str. 72).

Hkrati s prenosom celotne knjižnične zbirke v COBISS+ smo se v Osnovni šoli Grm lotili tudi celovite preureditve knjižnice. Izločili in odpisali smo večjo količino poškodovanega in zastarelega gradiva, odstranili nekaj knjižnih regalov in jih nadomestili z zabojniki, ki so bolj dostopni mlajšim učencem. Tako smo na novo oblikovali celotno postavitve knjižnice. Postavitve gradiva mora biti namreč za uporabnike pregledna, razumljiva in sledljiva (Posodobitve, 2014).

Postavitve knjižnega gradiva v knjižnici OŠ Grm:

- leposlovje za otroke in mladino (urejeno po starostnih stopnjah C, P, M),
- poezija,
- uganke,
- ljudsko slovstvo,
- stripi,
- leposlovje v tujih jezikih,
- poučno gradivo (urejeno po UDK),
- priročna zbirka (leksikoni, enciklopedije, slovarji ...),
- učiteljska knjižnica.

Leposlovje za starostno stopnjo C smo uredili v zabojnikih. Ločili smo ga na leposlovje z velikimi tiskanimi črkami in leposlovje z malimi tiskanimi črkami ter ga uredili po abecedi naslovov. Prav tako smo ločili leposlovje za starostni stopnji P in M, ki je bilo do sedaj postavljeno skupaj, in ga opremili s piktoqrami, ki predstavljajo različne žanre. Izdelali smo plakat s celotno postavitvijo gradiva naše knjižnice, pripravili nove napise za knjižne police in zabojnike ter jih barvno in vsebinsko uskladili s plakatom. UDK za poučno gradivo smo opremili še slikovno in ga tako približali mlajšim učencem. Uredili smo poseben

kotiček z računalnikom, kjer lahko učenci samostojno iščejo gradivo po katalogu COBISS+.

Tako je postala knjižnična zbirka za učence veliko bolj pregledna, postavitve pa skladnejša s postavitvijo v splošnih knjižnicah. Naša šolska knjižnica je sedaj primeren prostor, kjer lahko učence vzgajamo v samostojne uporabnike. Znanje o postavitvi in iskanju gradiva v knjižnici jim posredujemo individualno med referenčnim pogovorom in v sklopu izvajanja knjižničnega informacijskega znanja (KIZ).

KIZ

Eden od splošnih ciljev KIZ v osnovni šoli je, da se učenci navajajo na knjižnično okolje in vzdušje knjižničnega prostora ter zavzemajo pozitiven odnos do knjižnice in njenega gradiva. Ob koncu tretjega triletja naj bi učenec postal samostojni uporabnik knjižnice, njenega gradiva in informacijskih virov (Sušec, Žumer, 2005).

In kako na zanimiv in neprisiljen način učence motivirati ter popeljati na pot samostojnih uporabnikov knjižnice? To mi je kot novo zaposleni bibliotekarki, ki je na fakulteti pridobila veliko teoretičnega znanja, a žal zelo malo praktičnih izkušenj, kar nekaj časa predstavljalo poseben strokovni izziv.

Šolska knjižnica naj bi bila informacijsko središče šole. Kot navaja Fekonja (Posodobitve, 2014) imamo šolski knjižničarji zelo odgovorno nalogo učence naučiti uporabe šolske knjižnice in jih vzgojiti v samostojne uporabnike, ki se bodo razvili v kasnejše redne uporabnike tudi drugih vrst knjižnic.

Verjetno je za vsakega knjižničarja najlepši občutek, ko spremlja, kako učenci srkajo znanje, ki jim ga predaja tako pri individualnem delu kot tudi pri urah KIZ, in kako znajo potem to znanje uporabiti kot samostojni uporabniki. Lepo je videti zadovoljne učence, ki obvladajo celoten proces iskanja gradiva: ko znajo sami opredeliti svojo informacijsko potrebo, v katalogu poiskati gradivo, preveriti, ali je dostopno v naši knjižnici, ali je prosto, na kateri knjižni polici se nahaja in ga potem tudi najti. Toda, kako jim vse to znanje približati na zanimiv način?

Postavitve gradiva v šolski knjižnici mora biti za uporabnike pregledna, razumljiva in sledljiva.

Znanje o postavitvi in iskanju gradiva v knjižnici učencem posredujemo individualno med referenčnim pogovorom in v sklopu izvajanja knjižničnega informacijskega znanja.

Ob koncu tretjega triletja naj bi učenec postal samostojni uporabnik knjižnice, njenega gradiva in informacijskih virov.

Dinamične metode omogočajo izkustveno učenje, s katerim učence spodbujamo k večji aktivnosti, aktivnost udeležencev pa pripomore k boljšemu pomnjenju učne snovi.

METODE POUČEVANJA

Galeša (1995) navaja, da je za učinkovito posredovanje znanja pomembno poznavanje različnih metod poučevanja. Metode so namreč orodja, ki nam pomagajo priti do cilja in so najmanj toliko pomembne kot snov, saj brez ustreznih metod težko dosežemo zastavljene cilje.

Tako ločimo statične in dinamične metode dela. Pri statičnih metodah so udeleženci pasivni, večkrat so le v vlogi poslušalcev ali opazovalcev, aktiven pa le učitelj, medtem ko so pri dinamičnih metodah učenci aktivni, sodelujejo pri pouku in skupaj z učiteljem ustvarjajo proces ter odkrivajo novo znanje. Dinamične metode omogočajo izkustveno učenje, s katerim učence spodbujamo k večji aktivnosti, aktivnost udeležencev pa pripomore k boljšemu pomnjenju učne snovi. Znanja, pridobljena na aktiven način, ko učenec nekaj sam preizkusi, se vživi v situacijo, sam poišče rešitev, so trajnejša.

Med dinamične metode tako sodi tudi igra, ki je pomemben posredovalec znanj. Učenci namreč v igro vključijo znanje, ki ga že imajo, ter ga nadgradijo z novim znanjem, ki ga pridobijo preko igre ter sodelovanja z drugimi. Igra tako omogoča celostno učenje in zahteva višjo kognitivno stopnjo razmišljanja (Mrak Merhar et. al., 2013).

Podgornikova (2015) navaja, da so otroci vedno željni izzivov, ki jim jih postavimo preko zanimivih nalog. Ker so tovrstne aktivnosti bolj podobne igri kot učenju, so učencem všeč in tako znanje hitreje usvojijo, občutijo zadovoljstvo in pridobijo samozaupanje. S tovrstnimi aktivnostmi na nevsiljiv način povečamo njihovo vedoželjnost, razvijamo miselne procese in s tem funkcionalno znanje.

Tudi Pečjakova (2000) navaja, da je za otroka igra temeljna spoznavna izkušnja in osnova za proces učenja. Igra in učenje se namreč ne izključujeta, ravno nasprotno. Učenje z igro je lahko najbolj uspešno. To je namreč dejavnost, pri kateri je otrok samostojen, svoboden, ustvarjalen, raziskuje in išče nove možnosti, tekmuje s sabo, z drugimi, s časom, s cilji, ki pa so lahko tudi učni. Preko nalog

tako zastavimo učni cilj, ki ga morajo učenci v igri doseči.

Marentič Požarnikova (2000) to dopolnjuje z dejstvom, da se ne samo otroci, ampak tudi odrasli veliko pomembnega naučimo preko igre.

KNJIŽNI DETEKTIVI

In katera igra iskanja gradiva je naše učence najbolj navdušila? To je igra, ki smo jo poimenovali Knjižni detektiv in jo pripravimo vsako leto v mesecu oktobru ter aprilu. Zelo priročna pa je tudi, če moramo nepričakovano izpeljati nadomeščanje kakšne učne ure.

Učencem pripravimo učne liste z nalogami, ki so oblikovane tako, da so lahko pri reševanju povsem samostojni. To od njih zahteva večjo aktivnost. S tem ko so učenci bolj aktivni in samostojno pridejo do rešitve, na nevsiljiv način usvojijo različne učne cilje, znanje je trajnejše, pridobivajo na samozaupanju, hkrati pa se poveča tudi njihova vedoželjnost. Želijo si novih nalog in izzivov.

Učence k reševanju povabimo s plakatom, ki ga postavimo pred knjižnico. Reševanje poteka cel mesec. Če ob enem obisku učnega lista ne uspejo rešiti, ga shranimo, z reševanjem pa nadaljujejo takrat, ko imajo čas.

Prva naloga knjižnega detektiva od učencev vedno zahteva dekodiranje odlomka določenega knjižnega dela. Da lahko nalogo uspešno rešijo, potrebujejo kodirni krog z abecedo. Kodirni krog je sestavljen iz večjega kroga, kjer je zapisana »prava« abeceda, ter iz manjšega, na katerem je zapisana kodirana abeceda. Na učnem listu je besedilo v kodirani abecedi, učenci pa ga morajo prevesti v pravo abecedo, pri čemer morajo paziti, da na primer črko A na manjšem krogu postavijo pod črko A na večjem krogu. Ključna črka je ob vsaki novi igri knjižnega detektiva drugačna. Ko učenci na izposojevalnem pultu opazijo škatlico s kodirnimi krogi,¹ že vedo, da je čas za knjižnega detektiva.

1 Dekodirne kroge smo pripravili po navodilih s spletne strani <http://krokotak.com/2015/07/coded-letter-lets-be-detectives/>. Prilagodili smo jih slovenski abecedi.

Slika 1: Povabilo.

Slika 3: Reševanje

Slika 2: Kodirni krogi.

Preko reševanja ostalih nalog učenci spoznajo oddelke knjižnice in njihovo postavitve. V igri tako uporabijo znanje, ki ga že imajo, ter ga nadgradijo in utrdijo z novim znanjem, ki ga pridobijo skozi proces reševanja učnega lista. Tako se na nevsiljiv in zabaven način usposablja za samostojne uporabnike knjižnice, ki bodo usvojeno znanje znali uporabiti tudi v drugih vrstah knjižnic.

Knjižni detektiv je uspešno končan z rešitvijo zadnje naloge, ki od učencev zahteva malo več časa in domišljije.

KNJIŽNI DETEKTIV

1. V spodnjih kvadratih je zakodiran odlomek iz pravljice H. C. Andersena. Dekodiraš ga tako, da uporabiš **KODIRANI KROGI** (dobilš ga pri izposojevalnem pultu).

Večji krog predstavlja »pravo abecedo«, manjši pa kodirano abecedo. Pred dekodiranjem postavi črko A na majhnem krogu tako, da bo pod črko A velikega kroga. Pomagaj si s sponkami.

H	N	Z	R	L	M	A	Č	O	Y	Y	L	K	O	B	O	E	A	V	D	B	L			
L	E	C	O	R	O	C	B	O	N	L	C	Š	L	V	O	F	L	F	A	Y	Z	R	M	V

2. Napiši naslov pravljice iz katere je zgornji odlomek _____

3. Knjigo poišči v zabojnikih med slikanicami z malimi tiskanimi črkami. V knjižni zbirki imamo več knjig s tem naslovom, samo v eni izmed njih je slika, ki ne sodi v to pravljico. Ta slika je oznaka (piktogram) za eno **UDK** **področje** v naši knjižnici. Sliko poišči na knjižni polici s poučnimi knjigami.

4. Na polici s tem piktogramom poišči knjigo **LJUBEKLE UGANKE** in reši uganke na **str. 17**.

Odgovor je sestavljen iz treh črk _____

5. V knjižnici je 13 takšnih predmetov, samo na enem pa je zapisan račun. Poišči in izračunaj ga. Številko, ki jo dobiš kot rezultat, poišči na knjižni polici (v pomoč ti je lahko plakat UDK). Na tej polici poišči knjigo **MALISIVE ČELICE 5** in zapiši odgovor na vprašanje **1/2** na **str. 33**.

Odgovor: _____

6. Poišči polico s tovrstnim gradivom. Tam boš našel knjigo **ČNYCI ŠENYCI NYI KNYMŠYNYCI**. V njej se nahaja list z abecedo, ki ti naj služi kot pripomoček pri reševanju te naloge. Številke v okencih pretvori v črke.

22	18	16	20

21	16	17	19	4

7. Dobil si ime in priimek mladega pisatelja, ki je bil učenec naše šole. Na polici **M** poišči njegovo knjigo. V naslovih poglavij je označenih **13 črk**. Izpiši jih po vrstnem redu.

10

8. Poišči, kje v knjižnici so zapisane te pravice. Preberi jih in še sam **zapiši edo pravico**, ki jo imate bralci.

Uporabi domišljijo!

Foto vir: <https://kpinp.com/wp-content/uploads/2019/05/14685cc58c1212177b0e05d1a17207e.jpg>

Priloga 1: Knjižni detektiv – učni list št. 1.

KNJIŽNI DETEKTIV

1. V kvadratih je zakodiran odlomek iz koroske pripovedke. Dekodiraš ga s pomočjo **KODIRNEGA KROGA**, ki se nahaja na izposojevalnem pultu, kjer si prebereš tudi navodila za njegovo uporabo.

E	A	B	G	O	Š	B	O	N	O	T	A	C	L	D	K	L	Č	Z	C	J	L	C	
Č	M	O	V	D	B	O	D	Z	R	O	S	L	J	H	D	L	K	Z	Z	O	G		
E	M	A	K	C	O	E	A	F	Z	L	J	A	B	Z	Z	K	L	E	A	B	O	L	
V	A	D	O	K	Č	M	O	V	D	B	L	Č	A	M	D	Z	R	Š	M	A	B	I	L

***Če je naloga pretežka, veži dodatni namig, ki te bo pripeljal do rešitve:
Kdo je pulca in koga gonca, ki dolg in kalter rep ima? V pravljici, ki jo iščemo, je unovča veri med in za to obdružila zajčka.

2. Napiši naslov pravljice iz katere je zgornji odlomek _____

3. Knjigo poišči v zabojnikih med slikanicami z velikimi tiskanimi črkami. V knjižni zbirki je več knjig s tem naslovom. Prava je tista, v kateri se nahaja listek z zapisom sedmih črk. Iz njih sestavi besedo. Naj ti namignemo, da se pod to besedo nahajajo knjige z besedili, za katere so značilni verzi in rime.

4. V knjižnici poišči polico s tem gradivom, ki je urejeno po abecedi primkov avtorjev. Poišči knjigo **MALI RIMSKI CIRKUS**, ki jo je napisal Andrej Rozman Roza. Odpri jo na strani 44. In prepiši 1. in 2. verz 2. kitice.

5. Črke iz kvadratkov prepiši po vrstnem redu.

6. Besedo, ki si jo dobil, poišči na UDK plakatu. Zapiši številko, pod katero najdemo knjige s tega področja.

7. Številko poišči na polici s poučnim gradivom. Na tej polici boš našel knjigo **Z UGANKAMI DO ZNANJA**. Reši uganke pod črko U na strani 71.

8. Ta predmet poišči v knjižnici. Z njega prepiši številke.

9. Sedaj pa številke pretvori v črke abecede. V pomoč ti je lahko plakat z abecedo na tabli, ki se nahaja na izposojevalnem pultu.

10. Dobil si ime in priimek pisatelja, ki nas je lansko leto zabaval na zaključni prireditvi bralne značke. Njegove knjige najdeš na polici **P – PIONIRJI**. Poišči knjigo **ŽIVALSKÉ NOVICE 2**.

11. V kazalu poišči zgodnico z naslovom **TRAVE NI, KRAVE ZNORELE**. Preberi jo in izvedel boš, kaj se je zgodilo, ko na travniku ni bilo več trave.

12. Sedaj pa napiši **KRATKO ZGODBICO**, kaj bi se zgodilo, če bi jutraj vstopil v knjižnico in ugotovil, da so izgubile vse knjige.

Pusti domišljijo prosto pot!

Foto vir: <https://i3.wp.com/wordpress.com/wp-content/uploads/2019/05/14685cc58c1212177b0e05d1a17207e.jpg>

Priloga 2: Knjižni detektiv – učni list št. 2.

SKLEP

Čeprav se zdi, da današnji otroci ves čas potrebujejo »servis«, da samo čakajo, da jim učitelji posredujejo pripravljeno gradivo, da niso samostojni, da jim je odveč vsaka naloga, ki od njih zahteva nekaj več vloženega časa in truda, pa je povsem drugače, če jim naloge zastavimo preko igre oz. različnih ugank. Tvrstno učenje namreč učencem

omogoča izkušnjo, zaradi katere so veliko bolj motivirani, aktivni, učne cilje dosežejo hitreje, pridobljeno znanje pa je trajnejše. Z igro kot eno od metod poučevanja lahko učence na zanimiv in nevsiljiv način izobražujemo za samostojne uporabnike vseh vrst knjižnic. Učenci nas vedno znova presenetijo, kako zavzeto in s kakšnim navdušenjem rešujejo Knjižne detektive. ●

Viri

- Mrak Merhar, I., Jemec, J., Umek, L., Repnik, P. (2013) *Didaktične igre in druge dinamične metode*. Ljubljana: Salve. Pridobljeno 24. 2. 2020 s spletne strani: https://issuu.com/drustvomladinskih/docs/didakticne_igre_in_druge_dinamicne_.
- Galeša, M. (1995). *Specialna metodika individualizacije*. Radovljica: Didakta.
- Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
- Pečjak, S. (2000). *Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev*. Ljubljana: Zavod za šolstvo.
- Podgornik, T. (2015). *Tu ga ni, le kje tiči?*. Ljubljana: Mensa Slovenije.
- Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično informacijsko znanje. (2014). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 24. 2. 2020 s spletne strani: <https://www.zrssi.si/digitalnknjiznica/pos-pouka-os-KIZ/files/assets/basic-html/index.html#page4>.
- Sušec, Z., Žumer, F. (2005). *Knjižnična informacijska znanja: program osnovnošolskega izobraževanja*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

NINA KRANJEC, univ. dipl. bibl., je zaposlena kot šolska knjižničarka na Osnovni šoli Grm. Naslov: Osnovna šola Grm, Trdinova 7, 8000 Novo mesto
E-naslov: nina.kranjec@guest.arnes.si

Projekt Branje ne pozna meja kot dejavnik spodbujanja branja

Reading without Borders Project as a Reading Promotion Factor

Leonida Babič

Izveček

Bralni projekti predstavljajo pomemben dejavnik spodbujanja branja. Med projekti, ki spodbujajo branje, so projekt Branje ne pozna meja, Rastem s knjigo, Noč knjige, Nacionalni mesec skupnega branja, Beremo skupaj ter vrsta drugih. Projekt Branje ne pozna meja sega v leto 2013, ki ga je evropska organizacija za promocijo branja EU READ razglasila za evropsko leto glasnega branja. Branje ne pozna meja je mednarodni slovensko-hrvaški projekt, katerega nosilca sta Zveza bibliotekarskih društev Slovenije in Hrvatsko knjižničarsko društvo. Projekt se izvaja v šolskih knjižnicah. Namen projekta je spodbujati učence, da bi jim vsakodnevno branje postalo navada, s cilji razvijanja bralnih veščin in spretnosti, različnih vrst pismenosti, kritičnega mišljenja ter bogatenja besednega zaklada. Končni rezultat projekta pa je razvoj ključnih kompetenc vseživljenjskega učenja.

Ključne besede:

bralni projekti, spodbujanje branja, Branje ne pozna meja, Zveza bibliotekarskih društev Slovenije

UDK: 028.5:027.8

Keywords:

reading projects, reading promotion, Reading without Borders, Slovenian Library Association

Abstract

Reading projects are an important factor in reading promotion. Some of the projects that promote reading are Reading without Borders, Growing up with a Book, Book Night, National Month of Joint Reading, Reading Together, and many others. The Reading without Borders project dates back to 2013, which the European reading promotion organization EU READ declared the European Year of Reading Aloud. The Reading without Borders project is an international Slovenian-Croatian project led by the Slovenian Library Association and the Croatian Library Association. The project is implemented in school libraries. The purpose of the project is to encourage pupils to make a habit of reading every day, with the aim of developing their reading skills and abilities, different types of literacy, critical thinking, and expanding their vocabulary. The final result of the project is the development of the key competencies of lifelong learning.

Namen projekta je spodbujati učence, da bi jim vsakodnevno branje postalo navada, s cilji razvijanja bralnih veščin in spretnosti, različnih vrst pismenosti, kritičnega mišljenja ter bogatenja besednega zaklada.

UVOD

Ker pri svojem delu opažamo, da interes za branje med mladimi iz leta v leto upada in je s starostjo učencev vse nižji, se vedno znova sprašujemo, kako motivirati učence za branje knjig. Med dejavnostmi spodbujanja branja, ki jih na šolah najpogosteje izvajamo, je na prvem mestu tekmovanje za bralno značko z dolgoletno tradicijo, kjer se prav tako srečujemo z vse nižjim številom tekmovalcev, navkljub knjižnim nagradam, gledališkim predstavam in nastopom ustvarjalcev, s katerimi želimo spodbuditi branje. Zato se na šolah vključujemo v vrsto drugih projektov, ki so povezani s spodbujanjem branja, z željo, da bi vanje vključili čim več učencev.

BRALNI PROJEKTI

Bralni projekti predstavljajo pomemben dejavnik spodbujanja branja, saj – kot so ugotovili različni raziskovalci v skladu s teorijo samodoločenosti – imajo pri notranji motivaciji za branje pomembno vlogo kompetentnost, pripadnost in avtonomnost, osebni interes posameznikov ter socialno sodelovanje. Občutek kompetentnosti in pripadnosti razvija notranjo motivacijo ter kritičen odnos do branja pri učencih, vključenih v bralne projekte. Učenci, ki so avtonomni pri svoji izbiri, kažejo večji interes in kreativnost, kar spodbuja razvoj bralne pismenosti (Bucik in Pečjak, 2004).

Med projekti, ki spodbujajo branje, so projekt Branje ne pozna meja, Rastem s knjigo, Noč knjige, Nacionalni mesec skupnega branja, Beremo skupaj, projekt medgeneracijskega in družinskega branja, dejavnosti v mednarodnem mesecu šolskih knjižnic z izmenjavo knjižnih kazalk ter vrsta drugih.

PROJEKT BRANJE NE POZNA MEJA

Projekt Branje ne pozna meja v šolskem letu 2018/19 teče že šesto leto, kar pomeni, da začetki projekta segajo v leto 2013, ki ga je evropska organizacija za promocijo branja EU READ razglasila za evropsko leto glasnega branja. Branje ne pozna meja je mednarodni slovensko-hrvaški projekt, katerega nosilca

sta Sekcija za šolske knjižnice Zveze bibliotekarskih društev Slovenije in Sekcija za šolske knjižnice Hrvatskega knjižničarskega društva. Projekt sta oblikovali Mirjam Dolinar Klavž, knjižničarka na Osnovni šoli bratov Polančičev v Mariboru, ki ga je do leta 2017 tudi vodila, ter Mirjana Čubaković, knjižničarka na Osnovni šoli Budaševo-Topolovac-Gušče pri Sisku na Hrvaškem. Mirjana Čubaković vodi projekt na Hrvaškem, kot koordinatorica pa ji pri tem pomaga Luca Matić, knjižničarka na Osnovni šoli Antuna Nemčića Gostovinskega iz Koprivnice. V šolskem letu 2017/18 sem vodenje projekta v Sloveniji prevzela avtorica prispevka z željo, da projekt uspešno izvajamo in razvijamo še naprej.

NAMEN IN CILJI PROJEKTA

Namen projekta Branje ne pozna meja je spodbujati učence, da bi jim vsakodnevno branje postalo navada, ki bi jim bila v veselje in zadovoljstvo. Cilji projekta so spodbujanje branja na glas, razvijanje bralnih veščin in spretnosti, različnih vrst pismenosti, kritičnega mišljenja, metod raziskovalnega dela in veščin javnega nastopanja, uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije, promocija slovenske mladinske književnosti, jezika, zgodovine in kulture ter bogatenje besednega zaklada. Navedeni cilji omogočajo, da učenci s sodelovanjem v projektu izboljšajo svojo tehniko branja in razumevanja prebranega, obogatijo svoje besedišče in kritično presojo prebrano besedilo. Skozi medpredmetno povezovanje in uporabo modernih metod ter oblik dela učenci spoznavajo književnost in kulturo sosednje države, razvijajo ljubezen do pisane besede in promovirajo lastno narodno identiteto. Končni rezultat projekta pa je razvoj ključnih kompetenc vseživljenjskega učenja.

IZVAJANJE PROJEKTA

Projekta Branje ne pozna meja se izvaja v knjižnicah slovenskih in hrvaških šol. Na začetku šolskega leta republiški koordinatoriki šolam, ki so prvič vključene v projekt, poiščeta partnerske šole, ki se nato dogovorijo o načinu sodelovanja in izvedbi projekta. Slovenski osnovnošolci berejo prevedena dela hrvaške

Začetki projekta segajo v leto 2013, ki ga je evropska organizacija za promocijo branja EU READ razglasila za evropsko leto glasnega branja.

Končni rezultat projekta je razvoj ključnih kompetenc vseživljenjskega učenja.

Slovenski osnovnošolci berejo prevedena dela hrvaške mladinske književnosti, hrvaški pa prevedena dela slovenske mladinske književnosti, s poudarkom na glasnem branju.

mladinske književnosti, hrvaški pa prevedena dela slovenske mladinske književnosti, s poudarkom na glasnem branju.

V projektu lahko sodelujejo celi razredi ali skupine učencev, na primer učenci, ki obiskujejo dodatni pouk, interesno dejavnost, izbirni predmet hrvaščino ali nadarjeni učenci. Projekt zajema cilje učnih načrtov različnih predmetnih področij. Šolski koordinatorji so knjižničarji, ki lahko sami izvajajo projekt ali pa se povežejo z učitelji mentorji. V projektu učenci preberejo izbrano književno delo in se seznanijo z njenim avtorjem. Sodelujoči šoli se odločita, kateri učenci bodo vključeni v projekt in katero književno delo bodo brali. Na zaključnem srečanju hrvaški in slovenski učenci predstavijo svojo šolo in kraj, iz katerega prihajajo, knjigo, ki so jo prebrali in njenega avtorja ter aktivnosti, ki so jih v projektu izvajali. V medsebojnem druženju se bolje spoznajo, izmenjajo svoje izkušnje in vtise. Šola, ki gosti zaključno srečanje, za učence organizira ogled kulturno zgodovinskih znamenitosti svojega kraja.

Projekt se lahko izvaja pri urah rednega pouka, izbirnega predmeta, interesne dejavnosti, dodatnega pouka, dela z nadarjenimi učenci ali razširjenega programa (RaP). Izberemo lahko različne metode dela, na primer sodelovalno učenje, timsko delo, delo v dvojicah, lahko pa ga izvajamo v obliki delavnic.

V projektu se najpogosteje srečujemo s pomanjkanjem primernih knjig za branje, saj se slovenske založbe redko odločajo za prevode

hrvaških avtorjev. Knjige, ki jih imamo v šolskih knjižnicah, pa so največkrat zastarele in učencem nezanimive. Velikokrat je težava tudi financiranje prevoza učencev na zaključno srečanje, zlasti če gre za bolj oddaljeno partnersko šolo. Nekatere šole so težavo rešile tako, da zaključno srečanje izvedejo preko Skypa, kar pa seveda ne more nadomestiti pristnega osebnega stika.

Dosežke učencev lahko spremljamo na podlagi izdelanega portfolia projekta, objav njihovih dosežkov na šolski spletni strani ali v lokalnih medijih. Ob koncu šolskega leta šolski koordinatorji napišejo poročilo o izvajanju projekta, ki je skupaj s fotografijami objavljeno na spletni strani projekta. Poročilo služi tudi kot dokazilo za izdajo potrdila šolskim koordinatorjem in mentorjem. Vse stroške, nastale s sodelovanjem v projektu, krijejo sodelujoče šole same s pomočjo sponzorjev ali lokalne skupnosti.

Učenci slovenskih šol najpogosteje berejo knjige Zvonimirja Baloga, Grigorja Viteza, Božidarja Prosenjaka in drugih hrvaških avtorjev, katerih dela imamo na knjižnih policah šolskih knjižnic. Pri izbirnem predmetu hrvaščine so učenci Osnovne šole borcev za severno mejo iz Maribora brali delo Silvije Šesto *Debela* v hrvaškem jeziku in si v zagrebškem gledališču ogledali istoimensko predstavo. Med hrvaškimi osnovnošolci sta priljubljeni avtorici Janja Vidmar in Desa Muck, saj hrvaške založbe izdajajo dela sodobne slovenske mladinske književnosti.

šolsko leto	število sodelujočih šol	število knjižničarjev	število mentorjev	število učencev
2013/14	2	-	-	-
2014/15	12	-	-	-
2015/16	48	49	75	1243
2016/17	68	65	105	1625
2017/18	51	52	74	1269
2018/19	50	53	68	1246

Tabela 1: Projekt Branje ne pozna meja v številkah

IZVAJANJE PROJEKTA V OSNOVNI ŠOLI STARŠE

V Osnovni šoli Starše smo se prvič vključili v projekt Branje ne pozna meja v šolskem letu 2015/16. Povezali smo se z osnovno šolo v Donji Voči na Hrvaškem, s katero tudi sicer sodelujemo, saj sta občini Starše in Donja Voća pobrateni. V tem letu so učenci 7. razreda pri dodatnem pouku slovenščine brali knjigo z naslovom *Zgodba o kravati* hrvaškega avtorja Božidarja Prosenjaka, njihovi hrvaški vrstniki pa *Groznovilco v Hudi hosti* slovenske pisateljice Jane Bauer. Ob zaključku projekta, ki smo ga 23. junija 2016 pripravili v Staršah, so učenci izvedli dramatizacijo prebranega dela in s pomočjo projekcije predstavili avtorja, svoj domači kraj in šolo. V ustvarjalni delavnici so oblikovali promocijske plakate. Srečanje smo zaključili z obiskom srednjeveške vasi, kjer so učenci spoznali tehniko tiska, kaligrafijo, opravo srednjeveškega viteza in delo kovača, ter z ogledom muzejskih zbirk ptujskega gradu. Naslednje leto smo s projektom nadaljevali. Vanj so bili ponovno vključeni naši sedmošolci, ki so brali poezijo Zvonimirja Baloga, objavljeno v zbirki z naslovom *Jaz, osel*, njihovi hrvaški vrstniki pa so prebirali pesmi Otona Župančiča. Projekt smo zaključili 29. maja 2017 na Osnovni šoli v Donji Voči, kjer so učenci predstavili pesnika in izbrane pesmi, ki so jih brali v projektu, ustvarjali v delavnici ter si ogledali dvorec Trakoščan. V šolskem letu 2017/18 so učenci brali knjigo *Omiški gusarji* Alojza Majetića in hrvaški prevod Bratovščine sinjega galeba Toneta Seliškarja. V

tem letu smo bili gostitelji zaključnega srečanja, ki smo ga izvedli 20. aprila 2018 z ogledom zbirk v Pokrajinskem muzeju Maribor in mestnih znamenitosti, predstavitvami učencev ter ustvarjalno delavnico izdelave knjižnih kazal. V lanskem šolskem letu so učenci dramatizirali delo Sanje Pilić z naslovom *Sem se zaljubila*, njihovi hrvaški vrstniki pa so se ukvarjali s problematiko, ki jo obravnava Janja Vidmar v *Debeluški*. Lanskoletni projekt smo zaključili 18. decembra 2019 s predstavitvijo dela ter z ogledom knjižnice in kulturno-zgodovinskih znamenitosti Varaždina.

SKLEP

Projekt Branje ne pozna meja, ki se izvaja v šolskih knjižnicah, je pomemben dejavnik spodbujanja branja mladinskega leposlovja. Nanj vplivajo različne metode in oblike dela, ki se izvaja v sklopu projekta, ko učenci ob zaključku na izvirni način predstavijo prebrano delo in izbranega avtorja, tako da izdelajo plakate, projekcije, odlomek, ki jim je bil najbolj zanimiv, dramatizirajo, predstavijo knjižne junake ali pripravijo delavnico na temo prebrane knjige, kar ne gre brez dobrega razumevanja in kritičnega presojanja prebranega besedila. Navedeni cilji učencem, vključenim v projekt, omogočajo razvoj ključnih kompetenc vseživljenjskega učenja. Temu pritrjujejo tudi mednarodne raziskave bralne pismenosti, ki ugotavljajo, da so dobri bralni dosežki povezani s šolsko knjižnico, številom knjig v njej, dobrim sodelovanjem šolskih knjižničarjev in učiteljev, bralne klime v šoli ter ne nazadnje s sodelovanjem v različnih bralnih projektih. ●

Viri in literatura

Bucik, N., Pečjak, S. (2004). Učenčev izbor – ključ do motivacije za branje? V: *Otrok in knjiga*, letnik 31, številka 60. Pridobljeno 25. 2. 2019 s spletne strani: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-9GSBQ2BJ>.

Čitanje ne poznaje granice/Branje ne pozna meja. Pridobljeno 25. 2. 2019 s spletne strani:

<https://citanjenepoznajgranice.weebly.com>.

Kavčič, S. (2012). *Bralna motivacija pri pouku v šoli* (diplomsko delo). Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Pridobljeno 25. 2. 2019 s spletne strani: http://pefprints.pef.uni-lj.si/1435/1/SIMONA_KAVCIC_DIPLOMA.pdf.

LEONIDA BABIČ, prof. zg. in geo. je zaposlena kot šolska knjižničarka na Osnovni šoli Starše. Naslov: Osnovna šola Starše, Starše 5, 2205 Starše
E-naslov: leonida.babic@guest.arnes.si

Pouk v šolski knjižnici s petošolci o prvih slovenskih knjigah

Class with Fifth-graders in the School Library about the First Slovenian Books

Gregor Škrlič¹

Izveček

Prispevek opisuje pouk v 5. razredu pri predmetu družba, in sicer učenje o prvih slovenskih knjigah, slovenskem jeziku in kulturni dediščini. Pomembno je načrtovanje pouka na letni ravni in nato izpeljava glede na zmožnosti. Pouk v 5. razredu je že bolj poglobljen in učencem približa preteklost naroda. Vso teoretično snov se dobro predstavi z gradivi, ki so otipljiva in omogočajo boljšo predstav o rednosti in pomembnosti knjige skozi čas. Vse to je mogoče, saj se pouk za eno šolsko uro prestavi v bogato založeno šolsko knjižnico.

Ključne besede:

šolska knjižnica, pouk, družba, knjižnično gradivo, KIZ, kulturna dediščina, Valvasor, Trubar

UDK: 027.8:94(497.4)

Keywords:

school library, class, society, library material, Library Information Knowledge (LIN), cultural heritage, Valvasor, Trubar

Abstract

The article describes fifth-grade class in the subject Society, where students learn about the first Slovenian books, the Slovenian language and cultural heritage. It is important to plan the classes on a yearly basis and then implement them according to abilities. Fifth-grade classes are created so as to deepen students' knowledge and introduce them to the history of the nation. All theoretical content is thoroughly introduced, with material that is tangible and allows a better understanding of the value and importance of books over time. This is made possible by moving the class, for one hour, to a well-stocked school library.

¹Avtor je bil v času nastanka prispevka zaposlen kot šolski knjižničar na OŠ Prule.

Predmet družba se na različnih področjih oziroma vsebinah zelo dobro povezuje s programom knjižničnega informacijskega znanja.

Učenci knjižničarskega krožka vsako leto pripravijo razstavo o Primožu Trubarju.

UVOD

Ideja za pouk v 5. razredu se je porodila pri pripravi, načrtovanju in usklajevanju letnega delovnega načrta in ob dejstvu, da imamo v naši knjižnici gradivo izjemnega pomena za Slovence (faksimile Dalmatinove *Biblije*, Brižinskih spomenikov, *Katekizma* in *Abecednika*, bibliofilsko izdajo *Slavo vojvodine Kranjske*, Valvasorjevo berilo in drugo).

»Knjižničar na začetku šolskega leta skupaj z učitelji posameznih predmetov sestavi letno pripravo za medpredmetno področje knjižnično informacijsko znanje (KIZ), v katero vključi cilje in tiste vsebinske sklope, ki jih bo v danih pogojih, glede na sposobnosti in znanje učencev ter glede na okolje, lahko izvedel. V njem so opredeljene naloge knjižničarja in učitelja posameznega predmeta« (Sušec, 2005, str. 19).

Skladno s cilji učnega načrta predmeta družba petošolci med drugim spoznavajo tudi prve slovenske knjige, avtorje in pisave. Tako smo se odločili, da bodo učiteljice v razredu izpeljale večji del sklopa pouka, nato pa učence pripeljale v knjižnico, kjer bodo v okviru ciljev knjižničnega informacijskega znanja dejansko videli gradiva ter sodelovali pri malo drugačnem pouku.

To skupno uro smo izvajali več let, tudi že pred posodobitvami učnega načrta 2011, tako da se je v letni pripravi vsakič kaj spremenilo oziroma dodalo. Izpeljava pouka v knjižnici in termin sta bila vsako leto vezana tudi na druge dejavnosti (šola v naravi, proslave, dneve dejavnosti ...), zato vsako šolsko leto nismo izvajali pouka ob istem času. Najbolj se je vsebina tega pouka spremenila oziroma dopolnila, ko smo kot šola dokupili pomembne knjige, ki so izhajale tekom let (bibliofilska izdaja *Biblije* pri Mladinski knjigi, *Slavo vojvodine Kranjske* v izdaji Zavoda dežela Kranjska) ter tudi zaradi sodobne IKT-opreme. V knjižnici smo dobili i-tablo ter tablični računalnik, s pomočjo katerih je pouk postal še bolj zanimiv (na i-tabli je bilo možno prikazovati projekcije in gradiva, kot so denimo digitalizirani Brižinski spomeniki²).

² Spletna stran: <https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/spomeniki/bs.html>.

V nadaljevanju prispevka bo najprej predstavljen pouk v razredu, nato še v knjižnici.

POUK DRUŽBE V PETEM RAZREDU

Pouk predmeta družba je strukturiran in opredeljen z učnim načrtom, na podlagi katerega učiteljice izdelajo letno pripravo na pouk. Določijo glavne sklope ter jih razdelijo po urah. »Družba je predmet, v katerega so vključeni cilji s področja geografije, sociologije, zgodovine, etnologije, psihologije, ekonomije, politike, etike, estetike, ekologije idr. Pri predmetu gre za nadgradnjo in razširitev ciljev, vsebin in dejavnosti, ki jih učenci spoznavajo v 1., 2. in 3. razredu pri predmetu spoznavanje okolja. Nadgradnja spoznanj, pridobljenih pri predmetu družba, pa se nadaljuje od 6. do 9. razreda pri predmetih zgodovina, geografija, gospodinjstvo, državljanska vzgoja in etika« (Učni načrt, 2011, str. 4). Predmet se na različnih področjih oziroma vsebinah zelo dobro povezuje tudi s programom knjižničnega informacijskega znanja, zato smo načrtovali in izvedli obogaten pouk.

Ko učiteljice začnejo s sklopom, naslovljenim Preteklost, obravnavajo zgodovino, zgodovinska obdobja in vire. Pri urah se bolj poglobljeno pogovorijo o življenju nekoč, naselijih, mestih, govoru, znanih osebah, virih, jeziku. »Zgodovinske vsebine in cilji so za učence uvodni stik s človeško preteklostjo, ki ga pozneje nadgradijo pri zgodovini« (Učni načrt, 2011, str. 17). Za doseg ciljev uporabljajo različne učne metode (med drugim največkrat metodo razlage, metodo demonstracije, metodo dela z zgodovinskimi besedili, metodo dela s slikovnim gradivom ter metoda dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo) in motivacijske tehnike ter učna sredstva (računalnik, i-tablo, učbenik, delovni zvezek in učne liste). Učenci pri pouku poslušajo, opazujejo in se sporazumevajo ter odgovarjajo na postavljena vprašanja, zapisujejo besedilo in rešujejo različne tipe nalog. Med glavnimi cilji vsake ure oziroma pouka o zgodovinskih vekih je, da učenci opišejo vsestranske napredke vsakega posameznega veka. Po obravnavi novega veka, ko spoznajo učenjake, v tem primeru Janeza

Vajkarda Valvasorja, ter izvedo, kje je živel, zakaj je potoval po deželah ter kakšne podatke je zbiral in kam je zapisal ugotovitve in izdal knjigo, naredijo uvod v uro z naslovom Naša prva tiskana knjiga (v učbeniku³ na strani 96). Učiteljica napove naslednjo uro v knjižnici ter jih spomni, da si bodo pred knjižnico najprej ogledali razstavo, ki jo vsako leto pripravijo učenci knjižničarskega krožka. To je razstava o Primožu Trubarju, pri čemer del razstave opisuje avtorjeva dela ter njegov pomen za Slovence, gradivo pa je razstavljeno v knjižnici.

POTEK URE POUKA V KNJIŽNICI

Pred knjižnico sem pričakal učence, da smo si skupaj ogledali razstavni vitrini. Nato sem jih povabil v čitalnico, kjer so bila pripravljena prav posebna presenečenja.

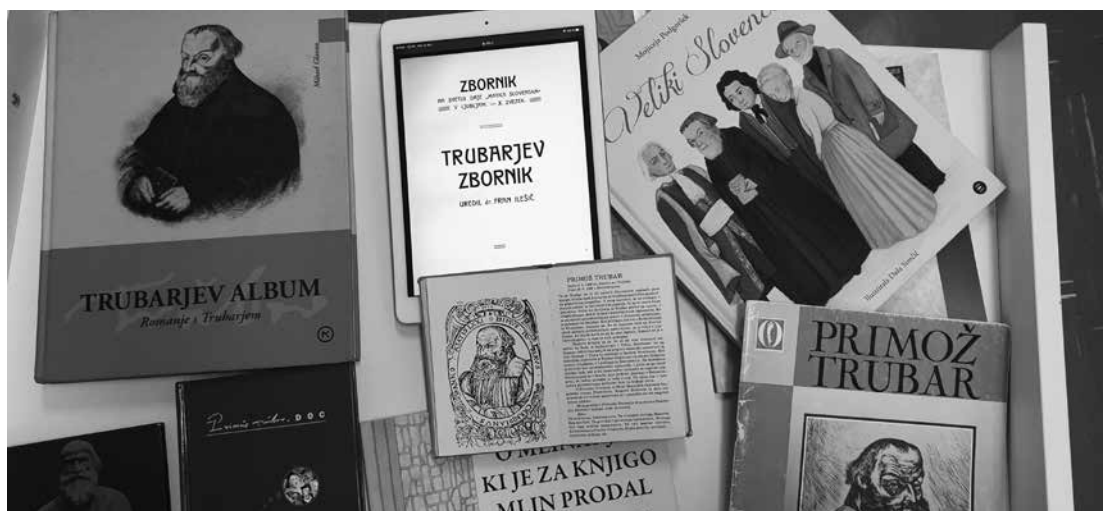
Od začetka, ko smo začeli izvajati te skupne ure pouka, sem v roke vzel knjigo z naslovom *Napisal je knjigo* avtorice Berte Golob. Knjiga je lepo ilustrirana ter prikaže zgodbo slovenskega naroda oz. jezika ter narodne zavesti. S tem sem se navezal na temo ter poiskal predznanje, saj so učenci pri pouku družbe že usvajali snov o zgodovini naše države ter o pomenu jezika, kulture,

Slika 1: Razstavna vitrina o Primožu Trubarju

dediščine in narodne zavesti. V učnem načrtu so namreč zajete vsebine in cilji, ki se povezujejo tudi s kulturno vzgojo (bogatenje estetskega, etičnega izražanja in kulture), kar posamezniku omogoča razumevanje pomena in spoznavanje kulture lastnega naroda ter zavedanje o pripadnosti tej kulturi (Učni načrt, 2011).

Uvodoma sem jih povprašal, če so že slišali za Primoža Trubarja, ki velja za pomembnega Slovence, saj je napisal in dal natisniti prvo

Slika 2: Del pripravljenega knjižnega in neknjižnega gradiva

³ Do leta 2015 so učiteljice uporabljale učbenik *Družba in jaz 2* založbe Modrijan, od leta 2016 naprej pa *Radovednih pet: družba 5* založbe Rokus Klett.

slovensko knjigo ter postavil temelj slovenskemu knjižnemu jeziku. Z zanimanjem sem spremljal njihove reakcije tudi, ko sem jih vprašal, če vedo, da se nekje na naši šoli nahaja tudi njegov kip (delo kiparja Mirsada Begića). Ali kdo morda ve, kje na šoli? Takšen je bil uvod, nato so sledili napotki za uporabo belih bombažnih rokavic. Ob tem smo se pogovorili, zakaj in kako je z rokavicami, kdo in pred kom potrebuje zaščito (ali zaščito potrebujejo učenci ali gradivo? – vsakič se je razvila zanimiva diskusija).

Nato sem njihove poglede usmeril k pultu, k pripravljenu gradivu. Najprej sem pokazal Zemljevid Kranjske dežele, ki so ga zaradi velikosti prijeli in pridržali učenci, tako da so ga vsi videli, sam pa sem podal razlago ter hkrati pokazal tudi Valvasorjevo berilo ter bibliofilsko izdajo Slave vojvodine Kranjske. S tem smo ponovili učencem že znano snov o Valvasorju.

Slika 3: Učenci so si z zanimanjem ogledali starinski zemljevid – takratno podobo dežele.

Nadaljevali smo s prvo tiskano knjigo. Pokazal sem jim *Katekizem*⁴, avtorja so uganili. Učenci so knjigo z veseljem pogledali, opazili so tudi, da vsega ne razumejo. Ob tem jih je učiteljica povprašala o jeziku ter če kdo ve, zakaj so se uporabljala besedila z notami. Hkrati sem pokazal tudi e-knjigo Trubarjev zbornik, naloženo na tablični računalnik.

Nato smo kot zanimivost pogledali tudi Dalmatinsvo *Biblijo*, prav vsi so se je želeli dotakniti, fantje pa so jo želeli prijeti in potežkati.

.....
4 V knjižnici hranimo faksimile iz leta 1984.

Slika 4: Listanje in pregledovanje Dalmatinsve *Biblije*

Med uro so lahko prelistali in se dotaknili tudi ostalih gradiv, ki jih hrani naša knjižnica. Zanimiva vprašanja so imeli o Brižinskih spomenikih ter bibliofilski izdaji *Biblije* (predvsem glede pozlate strani in ključavnice).

Slika 5: Občudovanje Brižinskih spomenikov

Med ogledom gradiva sem učence vprašal, če kdo ve, kje v Ljubljani na prostem stoji kip Primoža Trubarja. Hkrati sem jim povedal, da bodo te znamenitosti poglobljeno spoznavali v 6. in 8. razredu (pri slovenščini, zgodovini in likovni umetnosti). Ob vsem tem sem jim tudi pojasnil, da bodo imeli na učnem listu, ki ga bodo prilepili v zvezek, nekaj fotografij, opise ključnih besed ter pomembnih podatkov za učenje in ponovitev. Dopisati bo potrebno še nekaj manjkajočih podatkov in povezav, kar bodo učenci naredili za domačo nalogo.

Ker pa so petošolci tudi že večji uporabniki spletnih učilnic, sem jim predstavil še poglavje

v spletni učilnici, kjer imam pripravljene povezave in kratek kviz o Primožu Trubarju, s katerim bodo lahko preizkusili svoje znanje v času podaljšanega bivanja ali doma.

Trubarjev oče je bil:

Mlekar

Mlinar

Pek

Tesar

Pravilno dopolni tekst. Vsako besedo uporabi le enkrat.

[] velja za utemeljitelja [] knjižnega jezika in prvega slovenskega []. Bil je prevajalec in hkrati ustanovitelj protestantske cerkve na Slovenskem. Poleg tega se je ukvarjal z organizacijo šolstva in v času svojega delovanja naj bi v [] pomagal pri pisanju in [] hivaških knjig.

Besede, ki jih vstavljaš: tiskanju, Nemčiji, slovenskega, pisatelja, Trubar

Slika 6: Dve izmed vprašanj v kvizu spletne učilnice za ponovitev

SKLEP

V prispevku sem želel predstaviti pouk v petem razredu, kjer se učenci začnejo spoznavati s preteklostjo, pomembnimi mejniki in prvo slovensko tiskano knjigo. Tovrstni pouk lahko izvajamo, saj v knjižnici hranimo dela znanih avtorjev (Trubar, Dalmatin, Valvasor ...). S tem gradivom rokujemo s posebnim spoštovanjem, uporabljamo bombažne rokavice, zato je vse skupaj bolj svečano in kulturno; spodbujamo zavedanje, da gre za pomembna dela iz naše kulturne zgodovine. Ob tem se mnogi učenci spomnijo tudi pouka v 4. razredu, ko se učijo o avtorjih in o sestavnih delih knjige ter vsak sam izdela tudi svojo knjigo.

Med specifičnimi cilji KIZ je zapisano, da učenci spoznajo knjižnični fond – knjižno in neknjižno gradivo – in druge informacijske vire v šolski knjižnici (Sušec, 2005). Te cilje dodobra dosežemo, saj je učencem na voljo veliko različnega gradiva, posebej pripravljenega prav za pouk v povezavi z družbo. »Skrbna organizacija celotnega učnega procesa pri predmetu družba omogoča učitelju doseganje ciljev in standardov učnega načrta. Učitelj izhaja iz učenčevega predznanja, sposobnosti in interesov ter upošteva učenčeve razvojne značilnosti in individualne zmožnosti« (Učni načrt, 2011, str.

Med specifičnimi cilji KIZ je zapisano, da učenci spoznajo knjižnični fond – knjižno in neknjižno gradivo – in druge informacijske vire v šolski knjižnici.

S poukom v petem razredu dobijo učenci uvid v zgodovino slovenskega slovstva, ki ga nadgrajujejo tudi pri pouku v višjih razredih.

14). S poukom v petem razredu dobijo učenci uvid v zgodovino slovenskega slovstva, ki ga nadgrajujejo tudi pri pouku v višjih razredih ter v okviru nadaljnjih dnevov dejavnosti (šestošolci so imeli večkrat organiziran likovni kulturni dan v povezavi s Trubarjem: ogled spomenika pred parkom Tivoli v Ljubljani, za osmošolce je bila organizirana ekskurzija od Bogenšperka do Rašice ...). Med standardi znanja, ki so zapisani v učnem načrtu, je po preteku teh učnih ur pomembno, da učenci znajo vsaj prikazati in kronološko urediti nekatere sledove slovenske preteklosti ter razložiti pomen slovenske kulturne dediščine (Učni načrt, 2011).

Zelo zanimivo je, da se po koncu pouka vedno najde kdo, ki se želi poglobljeno seznaniti s Trubarjem in ga zanimajo kakšne podrobnosti iz tistega časa. Vedno je na voljo dodatna literatura, tako strokovna kot leposlovna. Z zanimanjem so prebrali zgodbe o Trubarju (v zadnjih letih *O mlinarju, ki je za knjigo mlin prodal* avtorice Mojiceje Podgoršek), za poglobljeno strokovno delo pa so jim na voljo Glavanov *Trubarjev album: romanje s Trubarjem*, Kupperjev *Primož Trubar*, Pogačnikov *Primož Trubar v besedi in sliki*, *Primož Trubar. doc* in *Primož Trubar* avtorja Jožeta Javorška). Izjemno pomembno je, da se povežejo učitelji in knjižničar, ki na nevsiljiv način učencem oplemenitijo pouk ter podkrepijo teoretična izhodišča s praktičnimi, otipljivimi predmeti. ●

Slika 7: Pregledovanje gradiva v povezavi s Trubarjem za domačo nalogo

Literatura

- Čerič, M. (1999). *Prve civilizacije, kot nas zanimajo*. Ljubljana: DZS.
- Golob, B. (2001). *Napisal je knjigo*. Ljubljana: Vi-harnik.
- Sušec, Z., Žumer, F. (2005). *Knjižnična informacijska znanja: program osnovnošolskega izobraževanja: cilji in vsebine*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Učni načrt. Program osnovna šola. Družba. (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 18. 9. 2019 s spletne strani: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_druzba_OS.pdf.
- Umek, M. (2014). *Družba in jaz 2: družba za 5. razred osnovne šole. Delovni zvezek*. Ljubljana: Modrijan.
- Umek, M. (2012). *Družba in jaz 2: družba za 5. razred osnovne šole. Učbenik*. Ljubljana: Modrijan.
- Verdev, H., Žlender, B. (2015). *Radovednih pet. Družba 5. [Samostojni delovni zvezek]*. Ljubljana: Rokus Klett.
- Verdev, H., Žlender, B. (2016). *Radovednih pet. Družba 5. [Učbenik]*. Ljubljana: Rokus Klett.

GREGOR ŠKRLJ, univ. dipl. bibl., je zaposlen kot višji bibliotekar v Narodni in univerzitetni knjižnici. Naslov: NUK, Turjaška 1, 1000 Ljubljana
E-naslov: gregor.skrjl@nuk.uni-lj.si

Noč z Andersenom kot promocija branja

Night with Andersen as Reading Promotion

Andreja Dvornik

Ključne besede:

splošna knjižnica, mladi bralci, Noč z Andersenom, promocija branja, dejavnosti ob branju

Izvleček

V članku želimo predstaviti dejavnost Noč z Andersenom, kakor smo jo izvedli v Knjižnici Brežice. Predstavlja primer bibliopedagoške dejavnosti, s pomočjo katere poskušamo v splošni knjižnici mlade navdušiti za branje in jim predstaviti knjižnico in knjige na drugačen, bolj osebni način. Uporabili smo kazalno-neeksperimentalno metodo pedagoškega raziskovanja, saj smo izvedli Noč z Andersenom, opazovali odzive udeležencev in dejavnosti, povezane z oblikovanjem lastne zgodbe, posneli. Z metodo analize smo predstavili odziv otrok na dejavnosti in vsebino izbrane pravljice Svinjski pastir. Polje delovanja je bilo interdisciplinarno, saj smo v raziskavi upoštevali delovanje splošne knjižnice, opazovali odzive otrok določene starostne stopnje in spoznavali književno besedilo ter ravnanje z njim. Z zgodovinsko metodo raziskovanja smo oblikovali podatke o avtorju in začetkih dejavnosti Noč z Andersenom. Z deskriptivno metodo smo na podlagi pregledane literature podali dogajanje v drugih knjižnicah in opisali dejavnosti, ki smo jih izvedli. Metoda sinteze nam je služila za povezovanje celotnega dogajanja in raziskovanja. V članku smo se omejili na izhodišča, ki so bila uporabljena v brežiški knjižnici; opisane so metode dela z otroki, predstavljeni so rezultati dela s konkretno populacijo na neslučajnostnem vzorcu.

UDK: 027-053.5

Keywords:

public library, young readers, Night with Andersen, reading promotion, reading activities

Abstract

The article aims to present the Night with Andersen activity, which was carried out at the Brežice Library. It is an example of a bibliopedagogical activity carried out by a public library to make children enthusiastic about reading, and to present the library and its books in a different, more personal way. The causal and non-experimental method of pedagogical research was employed through carrying out the Night with Andersen, observing the participants' reactions, and filming the activities connected with the children coming up with their own stories. Using the analysis method, the children's reactions to the activities and to the contents of the selected fairy tale *The Swineherd* were presented. The work was interdisciplinary, as the research took into account the work of a public library, observed the reactions of children in a specific age bracket, and came to know the literary text and the discussion of it. Using the historical research method, information about the author and about the origins of the Night with Andersen activity was obtained. Using the descriptive method by means of a literature review, events in other libraries were presented and the activities implemented in the Brežice Library were described. The synthesis method was used to integrate all the events and research. The article is limited by the starting points employed at the Brežice Library; it describes the methods of working with children and presents the results of working with a specific population on a non-probability sample.

1 UVOD

Zaposleni v splošnih knjižnicah želimo z različnimi dejavnostmi in programi približati bralcem knjige in knjižnice ter jim omogočiti kakovostno preživljanje prostega časa. V skrbi za uporabnike in gradivo izvajamo različne naloge, določene v 16. členu *Zakona o knjižničarstvu* (2017):

Splošne knjižnice v okviru javne službe iz 2. člena tega zakona tudi: sodelujejo v vseživljenjskem izobraževanju, zbirajo, obdelujejo, varujejo in posredujejo domoznansko gradivo, zagotavljajo dostopnost in uporabo gradiv javnih oblasti, ki so splošno dostopna na elektronskih medijih, organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle, ki so namenjene spodbujanju bralne kulture, organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle s posebnimi potrebami, organizirajo kulturne prireditve, ki so povezane z njihovo dejavnostjo.

Pobuda je mednarodna in ima začetke na Češkem, brežiški otroci se vanjo lahko vključijo od leta 2015.

V članku se bomo omejili na eno od dejavnosti mladinskega oddelka Knjižnice Brežice – Noč z Andersenom. Pobuda je mednarodna in ima začetke na Češkem, brežiški otroci se vanjo lahko vključijo od leta 2015. V sklopu nočnega dogajanja imamo več časa za spoznavanje knjižnice, knjig in branja, v ta namen knjižničarji pripravimo vrsto aktivnosti, ob katerih otroci ponovijo načine iskanja gradiva, odkrivajo vsebino izbranega gradiva in ob ustvarjanju domišljiji pustijo prosto pot. Dejavnosti so oblikovane tako, da »knjižnica ponuja možnosti za razvoj pismenosti s stikom s t. i. ,okoljem, bogatim s tiskanim gradivom in drugimi mediji', ponuja možnost razvoja vseh kompetenc izražanja in ustvarjalnosti, krepí osebne in medosebne kompetence itd.« (Vilar 2017, str. 28). Osrednji namen dejavnosti je namreč druženje ob knjigi in z vrstniki.

Mladi bralci razvijajo samostojno branje, odnos do branja in gradijo bralne navade ter ob branju razvijajo pisanje.

Noč z Andersenom v letu 2019 smo v Knjižnici Brežice oblikovali ob pravlјici Hansa Christiana Andersena Svinjski pastir. Celoten program noči je bil povezan s pravlјico, kar je vodilo v spoznavanje njenih značilnosti in sestavljanje lastne pravlјice. Avtor Svinjskega pastirja je svetovno znan, zato smo iskali

odgovore na vprašanji: kdo še je svetovno znan in ali koga takšnega poznamo v naši okolici. Princesa v izbrani pravlјici ne sprejme daril, ki so naravna, je pa navdušena nad umetnimi predmeti, zato smo osvežili razliko med naravnim in umetnim.

2 KNJIŽNIČNA VLOGA

Nacionalni svet za knjižnično dejavnost Republike Slovenije je podal *Strokovna priporočila in standarde za splošne knjižnice (za obdobje 2018–2028)*, ki vključujejo knjižnične vloge. Vloga pomeni perspektivo, ki poveže vse vidike nekega področja delovanja splošne knjižnice v naravnost k določenemu cilju. Knjižničarji na mladinskih oddelkih poskušamo v svojem delu uresničevati naslednje knjižnične vloge: razvoj predbralne pismenosti, bralno kulturo in bralno pismenost otrok, bralno kulturo in bralno pismenost mladih, pridobivanje znanja, informacijsko in računalniško opismenjevanje, domoznansko dejavnost in spodbujanje povezovanja ter sodelovalne kulture in ustvarjalnosti v lokalni skupnosti (*Strokovna ... 2018*, str. 1–2). Vse našteté vloge spodbujajo zaposlene na mladinskih oddelkih splošnih knjižnic, da ustvarjajo pestre dejavnosti za svoje bralce. V nekaterih knjižnicah v ta namen izvajamo programe, kot sta Noč z Andersenom in Noč knjige (23. april).

Za sodelovanje na Noči z Andersenom v Knjižnici Brežice pričakujemo, da otroci berejo Andersenove pravlјice in nam v knjižnici oddajo pisne izdelke o prebranem. S tem želimo spodbuditi branje za intelektualni in jezikovni razvoj otrok ter jih usmeriti h kakovostnemu preživljanju prostega časa. Mladi bralci razvijajo samostojno branje, odnos do branja in gradijo bralne navade ter ob branju razvijajo pisanje (uporaba različnih strategij pismenosti). V nočnem dogajanju si izmenjujejo bralne izkušnje in doživijo knjižnico kot prostor za družabne aktivnosti. Z aktivnostmi nočnega dogajanja in obiski knjižnic knjižničarji spodbujamo tudi medkulturni in medgeneracijski dialog, saj se otroci pred vključitvijo v dogajanje v knjižnici večinoma ne poznajo. Udeleženci noči se na delavnicah (te so vsako leto drugačne)

Z aktivnostmi nočnega dogajanja in obiski knjižnic knjižničarji spodbujamo tudi medkulturni in medgeneracijski dialog, saj se otroci pred vključitvijo v dogajanje v knjižnici večinoma ne poznajo.

naučijo različnih spretnosti ter pridobivajo znanje za vsakdanje življenje. Usmerimo jih h gradivu, v katerem najdejo dodatne podatke o predstavljeni dejavnosti. Na ta način jih seznanimo z aktivnostjo in jim damo možnost, da se o želenem področju še dodatno poučijo s pomočjo literature, ki jo lahko najdejo v knjižnici ali na spletu. Ob iskanju gradiva jih seznanimo z načini iskanja, predstavimo jim postavitev gradiva v knjižnici in uporabo sistema COBISS+ ter spletnih virov, kar so osnove informacijske pismenosti.

Z izvajanjem predstavljenega programa knjižnica v lokalnem okolju promovira branje in storitve splošne knjižnice ter z igrami in druženjem spodbuja bralni razvoj otrok. V nadaljevanju so predstavljene aktivnosti, ki smo jih izvajali v Noči z Andersenom v letu 2019.

3 NOČ Z ANDERSENUM

Za vstopnico na nočno dogajanje morajo prebrati vsaj eno Andersenovo pravljico in v knjižnici oddati kratek zapis o prebranem, ki vsebuje naslov pravljice, navedene literarne like, predstavljen zaplet dogajanja in konec pravljice.

Od leta 1967 vsako leto 2. aprila praznujemo mednarodni dan knjig za otroke. Namen mednarodnega praznika je spodbuditi ljubezen do knjig in branja ter opozoriti na otroške knjige. Ob praznovanju ena izmed nacionalnih sekcij pripravi plakat in poslanico (IBBY 2019). Na ta dan se spominjamo rojstva svetovno znanega pravljicarja Hansa Christiana Andersena, katerega dela in življenje so osrednja tema prireditev Noč z Andersenom, ki potekajo v noči s petka na soboto v vikendu, ki je najbližji 2. aprilu.

V Sloveniji ima najdaljšo tradicijo nočnega bralnega dogajanja Knjižnica Antona Tomaža Linhartarja v Radovljici, saj so se leta 2019 v dogajanje vključili že trinajstič. Dogajanje se je začelo na Češkem leta 2000, v tem času se je razširilo v več kot 20 držav. V poročilu na češki spletni strani Noči z Andersenom navajajo, da se je leta 2019 nočnega dogajanja po celem svetu udeležilo 98.853 malih in velikih udeležencev, ki so se družili na 1775 lokacijah – v šolah, knjižnicah, gledališčih in v drugih ustanovah, dogajanje so organizirali učitelji, knjižničarji, skavti, gasilci idr. (Noc s Andersenem ... 2019).

Knjižnica Brežice se v program Noč z Andersenom vključuje od leta 2015. V knjižnici

povabimo k sodelovanju osnovnošolce od 3. do 6. razreda, ki radi berejo Andersenove pravljice. Vsako leto nam pri promociji vabila za sodelovanje na noči pomagajo knjižničarji in knjižničarke osnovnih šol brežiške občine, ki imajo z izbrano populacijo otrok več stikov. Za vstopnico na nočno dogajanje morajo prebrati vsaj eno Andersenovo pravljico in v knjižnici oddati kratek zapis o prebranem, ki vsebuje naslov pravljice, navedene literarne like, predstavljen zaplet dogajanja in konec pravljice. Zapisi morajo obsegati vsaj petnajst povedi. Z zbiranjem izdelkov v knjižnici in po e-pošti začnemo vsaj dva meseca pred pričetkom izvajanja dogodka. Izmed vseh tistih, ki oddajo svoje zapise, za udeležbo na dogodku izberemo šestnajst otrok z največ oddanimi pisnimi izdelki o prebranih različnih Andersenovih pravljicah. Knjižničarke na mladinskem oddelku opažamo, da se v marcu in dneh okoli 2. aprila poveča zanimanje za branje Andersenovih pravljic in s tem izposoja njegovih knjig.

Noč z Andersenom 2019 smo v Knjižnici Brežice pričeli z medsebojnim spoznavanjem, pri čemer smo poleg svojih lastnostih predstavili še knjigo, ki jo priporočamo v branje. Knjižničarke smo prebrale pravljico Svinjski pastir in sledil je pogovor o Andersenu. Predstavile smo ga kot svetovno znanega pisatelja in se ustavili ob pojmu ‚svetovno znan‘. Vsebino pravljice Svinjski pastir smo povezali še z besedama naravno in umetno in zanju iskali pomene. Razmišljali smo, ali lahko sami izdelamo kaj, kar je sicer mogoče kupiti; ali potrebujemo več časa in znanja za izdelavo nečesa ali za nakup. Nočno dogajanje smo navezali na vsebino ene izbrane pravljice, zato smo se pogovorili tudi o temeljnih značilnostih pravljicnih besedil. Obogateni s pridobljenimi informacijami so otroci v skupinah ob slikanicah brez besedila sestavljali svojo pravljico. Sledila je predstavitev pisnih izdelkov. Po večerji smo v delavnicah kuhali, aranžirali cvet vrtnice, pripravili pogrinjek in se poizkusili v balinanju; otroci so imeli priložnost narediti izdelke sami, s čimer smo temo ‚naravno in umetno‘ iz pogovora prenesli v prakso. Balinanje je zahtevalo od udeležencev najprej postavitev prostora v knjižnici, med dejavnostjo pa smo

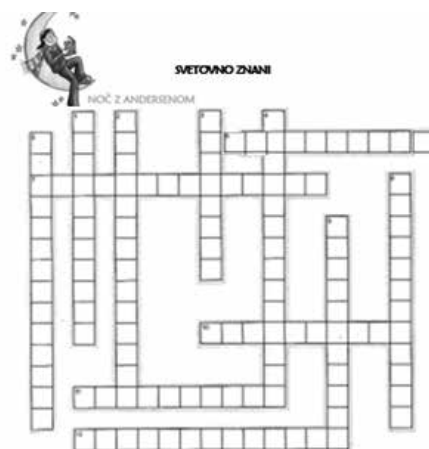
se malo razgibali. Pred spanjem smo dogajanje zaključili z iskanjem skritega zaklada med knjižnimi policami in s poslušanjem branih pravljic.

V nadaljevanju so predstavljene aktivnosti, ki smo jih pripravili za udeležence, in didaktične metode, ki smo jih pri tem uporabili, da smo dosegli zastavljene cilje.

3.1 KDO JE SVETOVNO ZNAN

Andersen je svetovno znana oseba, kar SSKJ razlaga kot osebo, ki je znana po vsem svetu oz. po vsej Zemlji. Skupaj z udeleženci smo razmišljali, ali poznamo še koga, za katerega bi veljala ta lastnost. Vprašali smo se, kaj vse ljudem prinaša svetovno slavo in ali so širom po svetu znani le ljudje ali še kaj drugega. Povedali smo, da o nekaterih znanih osebah piše v knjigah, ki se nahajajo v naši knjižnici.

V nadaljevanju smo izbor omejili na domoznanske osebe – osebe, povezane z domačo občino, kjer smo se spomnili jezikoslovca Jožeta Toporišiča, slovaropisca Maksa Pleteršnika, športnikov Gorazda Škofa, Primoža Kozmusa, veleposlanika in pisatelja Milana Jazbeca idr. Svetovno znana je lahko tudi kulturna in naravna dediščina, npr. kurenti, Viteška dvorana brežiškega gradu, Triglavska jezera. Omenili smo tudi, da lahko postane svetovno znan vsak, ki je v nečem res dober. Poiskali smo gradivo, ki vsebuje podatke o svetovno znanih slovenskih osebah. Skupaj

KODIRANO

6. ROKOMETAŠ, KI PRIHAJA IZ OBČINE BREŽICE.
7. IMITATOR, KI PRIHAJA IZ OBČINE BREŽICE.
10. NAPOVEDOVALEC, KI PRIHAJA IZ OBČINE BREŽICE.
11. PISEK PRAVLJIC, PO KATEREM SE IMENUJE POSEBNA NOČ.
12. JEZIKOSLOVLEC, KI JE BIL ROJEN V OBČINI BREŽICE.

NAVPIČNO

1. SLOVENSKI HOKEJIST.
2. VELIKA POSLIKANA SOBA V NAŠEM BREŽIŠKEM GRADU.
3. SLOVENSKA NAJBOLJŠA SMUČARKA.
4. NAŠ NAVTEČJI PEZNIK.
5. PISEK SLOVENSKO-NEMŠKEGA SLOVARJA, ROJEN V BREŽIŠKI OBČINI.
6. PISEK PRVIH SLOVENSKEH KNJIG – ABCEDNIKA IN KATEKIZMA.
9. SLOVENSKI KOŠARKAR, PO KATEREM JE NARISANA PRAVLJICA O ZNAJU.

Slika 2: Križanka o svetovno znanih

smo oblikovali razstavo knjižničnega gradiva na temo svetovno znani.

Preden smo knjigo postavili na razstavo, smo pregledali njeno vsebino in spoznali nekaj osnovnih podatkov o predstavljeni osebi. Pridobljene informacije ob gradivu so nam bile v pomoč pri reševanju križanke Svetovno znani, ki je vsebovala gesla omenjenih oseb in kraja.

Slika 1: Razstava gradiva na temo svetovno znani

3.2 SPOZNAVANJE SLIKANICE SVINJSKI PASTIR

Andersenova pravljica Svinjski pastir je bila v slovenščino prevedena leta 1923, ko jo je za slovenske bralce priredila Ljudmila Prunk-Utva (Karlin 1924, str. 188–189). Prva dva odstavka te pravljice je že leta 1859 prevedel Fran Levstik, jo priredil in uporabil kot kritiko Jovana Vesela-Koseskega ter naslovil Svinjar (Slodnjak 1954, str. 552).

Nekateri udeleženci so slikanico Svinjski pastir že poznali, drugi ne, zato jo je knjižničarka glasno prebrala, brez kazanja knjižnih ilustracij. Po kratkem premoru smo se pogovorili o zgodbi, literarnih likih in njihovih karakternih značilnostih, književnem prostoru in času, zgradbi, pripovedovalcu, snovi, temi in najpomembnejših motivih. Sledilo je ponovno glasno branje knjižničarke, med katerim je pokazala ilustracije v knjigi. Izmed vseh prevodov, ki jih imamo v knjižnici, smo izbrali izdajo s slovensko ilustratorko Marijo Lucijo Stupica.

Ob prvem branju je večina le poslušala, tisti, ki so delo že poznali, so občasno med branjem želeli kaj povedati in tudi na koncu so bolj aktivno sodelovali v debatnem delu. Pri drugem branju so jih pritegnile ilustracije, ki smo jih sproti odkrivali in tako dograjevali zgodbo. Izkazalo se je, da rek: »Več glav več ve« drži, saj je pri večini ilustracij vsak najprej opazil kaj drugega. Med branjem besedila in kazanjem ilustracij smo udeležence noči želeli seznaniti, da niso pomembne le zgodbe v besedi, pač pa tudi v sliki.

Po končanem branju so si ogledali še ostale izdaje slikanic z izbrano pravljico in opazili, da so med njimi velike razlike. Knjižničarke smo jih opozorile, naj vsebino, vsaj ilustracije, primerjajo med seboj. V tem delu dogajanja smo jih želele opozoriti na celostno branje slikanic (Haramija, Batič 2013). Zanimalo nas je še, katero izmed slikanic bi si izbrali za izposajo. Največ bi si jih izposodilo slikanico najmanjšega formata in z velikimi tiskanimi črkami, najmanj pa knjigo, ki je precej poškodovana, a smo jo ta večer uporabljali za primerjavo vseh izdaj. Izkazalo se je, da otroci gradivo za branje velikokrat izbirajo glede na zunanji videz, dolžino, velikost tiska

Prva dva odstavka te pravljice je že leta 1859 prevedel Fran Levstik, jo priredil in uporabil kot kritiko Jovana Vesela-Koseskega ter naslovil Svinjar.

Za klasični pravljичni vzorec je značilen zgled Andersen s svojimi pravljicami, ki se naslanjajo na ljudsko izročilo in mit.

ter število ilustracij. Besedilo se jim največkrat sprva ne zdi pomembno. Takšno izbiranje pa ne prinese vedno zelene vsebine, kar pri otrocih zmanjšuje navdušenje za branje. Ob poškodovani knjigi smo ponovili tudi pravila rokovanja s knjižnim gradivom.

3.3 SESTAVLJANJE SVOJE PRAVLJICE

»Za svetovno literaturo in za naše današnje zanimanje je Andersen važen kot pisec pravljic,« je zapisal Vidmar (1967, str. 239). Da bi udeleženci bolj spoznali značilnosti pravljice, so dobili nalogo, da po danih navodilih sestavijo lastno pravljico.

»Pravljica je kratka zgodba, sestavljena v verzih ali prozi« (Kos 2001, str. 168). Njena posebnost je »neverjetnost, čudežnost, nestvarnost likov in dogodkov, vendar pomešanih s stvarnostjo, ki je verjetna, to pa tako, da oboje ni lokalizirano v konkreten zgodovinski čas in prostor.« V pravljicah so splošni tudi junaki (Kos 2001, str. 168). Dragica Haramija navaja klasično avtorsko pravljico kot del kratke fantastične proze. »Za klasični pravljичni vzorec je značilen zgled Andersen s svojimi pravljicami, ki se naslanjajo na ljudsko izročilo in mit« (Haramija 2012, str. 9, 18).

Z udeleženci smo prebrali poglavje Malo teorije – za še več domišljije v knjigi *Modrost pravljичne školjke: izbor svetovnih pravljic* (Haramija 2015, str. 179–185) in spoznali ali le ponovili najpomembnejše značilnosti pravljic. Starost udeležencev je bila pri tem pomemben pokazatelj razlik v poznavanju izbrane književne vrste, saj so se starejši udeleženci o tem že učili v šoli. Vsaka skupina je nato izžrebala svojo barvo, kar jim je določilo naslov slikanice brez besedila, po kateri so pisali svojo pravljico. Pri tej nalogi je vsaka skupina prejela eno knjigo avtorice Rortraut Susanne Berner (naslovi: *Pomladni živžav*, *Poletni živžav*, *Jesenski živžav* in *Zimski živžav*) in v škatli pet listkov z navedenimi značilnostmi pravljice. Avtorica in ilustratorica navedenih knjig je v njih predstavila dogajanje ob spremembah letnih časov in na različnih krajih (na vrtu, na kmetiji, v mestu ...), ob različnem vremenu in dejavnostih. Bralec ob opazovanju ilustracij lahko pripoveduje, kaj se dogaja. Pravljica naj bi tako vsebovala: (1) tipičen začetek, zaplet

z odhodom junaka od doma in srečen konec; (2) tretjeosebnega pripovedovalca, zgodba se ponovi trikrat in zgodi se preobrazba; (3) književni čas je preteklost, nastopajo ljudje brez osebnih imen (poimenovani po poklicu, družbenem položaju, lastnosti idr.), pravljurna bitja z nadnaravnimi lastnostmi, poosebljene živali, predmeti in pravljurna števila; (4) prepoved, zapoved ali prerokba in (5) čudež (Hararija 2015, str. 179–185). Za sestavljanje vsebine so vsi imeli na voljo enako časa. Ustvarjanje pravljurnice je vsem skupinam povzročalo težave, domišljija kar ni zaživela. Prejetih navodil pri pisanju skoraj niso upoštevali, sledili so le ilustracijam v knjigi. Pri tem so si izbrali različne like v zgodbi in jim sledili. Kljub opozorilom, naj upoštevajo književni čas, če ga najdejo v ilustraciji, in menjavanje krajev dogajanja, teh podatkov v izdelke niso vključili.

Z opazovanjem vseh skupin otrok med ustvarjanjem v knjižnici smo zasledili, da so se člani kar hitro vklopili v skupinsko dinamiko in jim ta ni predstavljala težav. Največ težav jim je predstavljalo upoštevanje danih navodil in predloženega gradiva. Knjižne ilustracije so pri zapisovanju upoštevali, zapisanih značilnosti pravljurnice pa ne. V končnih izdelkih je opaziti le tiste značilnosti, ki so si jih zapomnili iz predstavitve pred pričetkom skupinskega dela. Po koncu ustvarjanja je vsaka skupina svojo zgodbo predstavila.

3.4 DELAVNICE: RAZLIKE MED NARAVNIM IN UMETNIM

V pogovoru smo se ustavili ob dveh pridevnikih: naravno in umetno, saj se v pravljurnici pogosto pojavljata. V SSKJ smo poiskali pomen obeh izrazov. Med razlagami zasledimo, da je naravno tisto, kar je iz narave, ali pa je takšno, kot je, ne da človek karkoli spreminja (SSKJ 2014 a, str. 885). Umetno nastane kot rezultat človekovega dela in ne narave same (SSKJ 2014 b, str. 819).

Udeležencem noči smo postavili vprašanja: katere naravne izdelke uporabljajo; kje dobimo umetne proizvode; kdo izdeluje naravne izdelke in ali poznajo koga; kje jih je mogoče kupiti; ali imamo v Brežicah tržnico; ali lahko v naravi dobimo vse sadje in zelenjavo, kadarkoli želimo; kdo pripravlja doma zajtrk; ste se že poizkusili

v pripravi namazov za na kruh. Iz vsakdanjega življenja smo se skušali spomniti, kaj vse uporabljamo naravnega in kaj ni takšno, pa bi lahko bilo. Opažamo, da otroci kar veliko vedo o tej tematiki. Poznajo veliko naravnih in umetnih izdelkov. Ni pa bilo med njimi, z izjemo enega fanta, izražene želje, da bi se doma potrudili narediti kaj sami. Pogovarjali smo se, kje dobimo naravne in kje umetne stvari ter za katere navadno potrebujemo več časa. Velika večina bi to, kar v nekem trenutku potrebujejo, poiskala v trgovinah, malo jih pozna tržnice, še manj pa jih doma izdeluje kakšne izdelke.

Sledile so delavnice, kjer so se poizkusili v aranžiranju cveta vrtnice in pripravi pogrinjka za skupni zajtrk. Otroci so v večini pot do aranžiranega cveta poznali in povezali le z obiskom cvetličarne, po končani delavnici pa so imeli lastne male šopke. Osnovnošolskim otrokom je izziv predstavljala tudi priprava pogrinjka za mizo.

Otroci so povedali, da zelo redko sodelujejo pri pripravi hrane. V kulinarčni delavnici so pripravili namaze za zajtrk, za kar so pred tem menili, da jih je mogoče dobiti le v trgovini. Uporabljali so naravne sestavine in s skupnim delom pripravili okusno hrano.

V času delavnic so imeli možnost, da so pregledali tudi knjižno gradivo, ki se je povezovalo z vsebino delavnic. Udeleženci so brskali po knjižničnem gradivu glede na lastne interese in želje. Ob tem so se preizkusili tudi v iskanju po gradivu, svoja opažanja pa delili z ostalimi člani skupine.

4 UPORABLJENE DIDAKTIČNE METODE DELA

Program Noči z Andersenom je temeljil na različnih metodah dela. Predstavitve udeležencev nočnega dogajanja je potekala kot frontalna individualna oblika, saj je vsak udeleženec najprej povedal nekaj o sebi in o katerikoli prebrani knjigi, ki jo priporoča v branje.

Z glasnim branjem knjižničarke so udeleženci spoznali vsebino besedila pravljurnice Svinjski pastir, saj smo jim želeli podati nespremenjeno vsebino pravljurnice. Bralec je vezan na »tiskane besede, stavke in odstavke« (Kobe 1972, str. 46).

Slikanice so sestavljene iz dveh kodov sporočanja – jezikovnega in vizualnega.

Pri tem nas zanima, kaj povedo ilustracije, kaj pove besedilo in kaj je sporočilo, ki ga dobimo, ko združimo informacije iz obeh kodov sporočanja.

Knjižničarji naj bi bili profesionalni bralci, ki glasno berejo otrokom. »Profesionalni bralec/-ka se mora na branje ustrezno pripraviti zato, da otroku omogoči doživljanje, sprejemanje, razumevanje besedila in odzivanje nanj (interpretativno branje)« (Haramija 2017, str. 3). Pred izvajanjem smo slikanico natančno prebrali, upoštevali smo jezikovni in likovni kod sporočanja. Slikanice so sestavljene iz dveh kodov sporočanja – jezikovnega in vizualnega, zato smo po prvem branju in kratkem premoru besedilo ponovno glasno prebrali, tokrat s hkratnim ogledom ilustracij slikanice. Za ta del branja smo se še posebej pripravili z ogledom ilustracij ter preučitvijo njihovega vpliva na vsebino pravljice. Pri tem smo upoštevali vprašanja avtoric, ki pravita: »Pri tem nas zanima, kaj povedo ilustracije, kaj pove besedilo in kaj je sporočilo, ki ga dobimo, ko združimo informacije iz obeh kodov sporočanja« (Batič, Haramija 2017, str. 34). Uredili smo tudi prostor, namenjen temu delu noči, da ni bilo motečega hrupa, udeleženci pa so se lahko udobno namestili v spalne vreče. Med branjem nismo postavljali dodatnih vprašanj za poslušalce. Pogovor je sledil šele drugemu branju, ko smo ob ogledu ilustracij obnovili vsebino, označili literarne like, predstavljeno okolje in čas dogajanja, kot ga podajajo ilustracije. Uporabili smo metodo opazovanja in razgovora.

Med izvajanjem aktivnosti za spoznavanje svetovno znanih oseb, razlik med naravnim in umetnim, značilnosti pravljice in v delavnicah smo uporabili metodo večsmernega in skupinskega razgovora (Blažič, Ivanuš Grmek, Kramar in Strmčnik 2003, str. 363), kjer je potekala dvosmerna komunikacija, saj smo imeli vsi udeleženci neposredno dejavno vlogo in smo lahko vplivali na potek pogovora. V literaturi beremo, da »[m]ed razgovorom učenci snov spoznavajo, jo poglobljajo, sistematizirajo, razširjajo, jo prenašajo v nove situacije in na nove primere« (Blažič, Ivanuš Grmek, Kramar in Strmčnik 2003, str. 356). Slednje velja tudi za izpeljavo Noči z Andersenom, saj so otroci informacije iz pogovora nadgradili z iskanjem gradiva in s postavitvijo razstave. Knjižničarke smo razgovor usmerjale s postavljanjem vprašanj. Del, kjer smo spoznavali gradivo o znanih osebah in oblikovali lastno pravljico,

Profesionalni bralec/-ka se mora na branje ustrezno pripraviti zato, da otroku omogoči doživljanje, sprejemanje, razumevanje besedila in odzivanje nanj (interpretativno branje).

je potekal tudi z metodo uporabe besedila, saj smo podatke iskali v knjigah, udeleženci pa so v skupinah ob danih informacijah in gradivu oblikovali lastno besedilo (Blažič, Ivanuš Grmek, Kramar in Strmčnik 2003, str. 364). Z dogajanjem smo spodbujali njihovo lastno miselno aktivnost in jih navajali na samostojno rabo različnih besedil in gradiv.

Delo v delavnicah je potekalo kot skupinska dinamika, kjer je bila možnost za sproščen pogovor in razgovor o dogajanju, katerega je usmerjala knjižničarka z vprašanji in dejavnostmi. Voditelji delavnic smo v začetku z metodo demonstracije (Blažič, Ivanuš Grmek, Kramar in Strmčnik 2003, str. 373) članom vsake skupine neposredno pokazali, kaj želimo, da naredijo in se naučijo.

Za učinkovit prenos znanja je potrebno predhodno načrtovanje, dobra priprava in vključevanje znanja v vse faze, kjer je to mogoče. Za izvedbo je potrebno pripraviti situacije, gradivo, načrt delovnega procesa, zagotoviti delovne pogoje in sredstva (Blažič, Ivanuš Grmek, Kramar in Strmčnik 2003, str. 398). Knjižničarke smo se pri izbiri metod dela odločale glede na cilje, ki smo si jih zastavile. Dogajanje smo oblikovale v želji, da bi udeleženci spoznali nove vsebine in da bi bili pri tem aktivni, predvsem pa smo si zastavile cilj, da bi knjigo videli kot sredstvo za doseganje znanja in kakovostno preživljanje prostega časa.

SKLEP

Zaposleni v slovenskih splošnih knjižnicah želimo z raznolikimi dejavnostmi in programi v svojem lokalnem okolju narediti knjižnice prepoznane kot možnost za kakovostno preživljanje prostega časa vseh generacij. Na otroških/mladinskih oddelkih želimo ob tem najmlajšim uporabnikom knjižnice približati svet knjig in branje. Želimo si, da bi knjižnico videli kot pomemben prostor njihovega druženja, knjigo pa bi ob sebi imeli v vsakem delu dneva, meseca in leta.

Z namenom ponuditi mladim bralcem posebno doživetje v knjižnici smo se knjižničarke v Knjižnici Brežice pred petimi leti odločile priključiti programu Noč z Andersenom. Od

Otroci so pokazali interes za vsebino, z veseljem so sodelovali v delavnicah, v pogovoru in pri iskanju gradiva. Najmanj navdušenja so pokazali pri sestavljanju zgodbe.

tedaj vsako leto oblikujemo drugačen program, leta 2019 smo v ospredje dogajanja postavili pravljico Svinjski pastir in njenega avtorja Hansa Christiana Andersena. Ob odkrivanju vsebine izbrane pravljice in slikanic, ki so izšle v Sloveniji, smo se zaustavili ob pomenu »biti svetovno znan«, »umetno in naravno« ter »pravljica«. Z različnimi dejavnostmi smo otroke seznanili z iskanjem gradiva v knjižnici in s pravili obnašanja ter rokovanja s knjižničnim gradivom.

Izvedbo Noči z Andersenom smo povezali z druženjem, kjer je vsak udeleženec lahko prispeval svoj delček in si širil obzorje znanja. Za izvajalce je bil dober pokazatelj uspešnosti zastavljenih aktivnosti odziv udeležencev med dogajanjem. Otroci so pokazali interes za

vsebinsko, z veseljem so sodelovali v delavnicah, v pogovoru in pri iskanju gradiva. Najmanj navdušenja so pokazali pri sestavljanju zgodbe. Mnogim pisanje ni predstavljalo izziva, večina pa bi se temu delu najraje izognila. Spraševali so, če je obvezno in ali lahko počnejo kaj drugega. Morda je bil ta del slabše sprejet tudi zato, ker je bilo treba upoštevati pravila. Upoštevati pa je potrebno, da so bili udeleženci že utrujeni od dneva, saj je bilo že pozno zvečer, ko so pričeli s pisanjem.

Knjižničarke že snujemo nove načrte, kako otroke za eno noč popeljati v svet Andersenovih pravljic ter jim ob tem vsaj malo približati branje. Spodbude k branju uspevajo vsaj pri tistih, ki se trudijo pridobiti mesto na letošnji Noči z Andersenom. ●

Viri in literatura

- Batič, J. in Haramija, D. (2017). Slikanica kot posebna oblika knjige. V: D. Haramija (ur.), *V objemu besed: razvijanje družinske pismenosti*, (str. 31–37). Maribor: Univerzitetna založba Univerze.
- Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M. in Strmčnik, F. (2003). *Didaktika: monografija*. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Haramija, D. (2012). *Nagrajene pisave: opusi po letu 1991 nagrajenih slovenskih mladinskih pripovednikov*. Murska Sobota: Franc-Franc.
- Haramija, D. in Batič, J. (2013). *Poetika slikanice*. Murska Sobota: Franc-Franc.
- Haramija, D. (2015). Malo teorije – za še več domišljije. V: D. Haramija (ur.), *Modrost pravljicne školjke: izbor svetovnih pravljic*, (str. 179–185). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Haramija, D. (2017). Uvod. V: D. Haramija (ur.), *V objemu besed: razvijanje družinske pismenosti*, (str. 1–5). Maribor: Univerzitetna založba Univerze.
- IBBY. (2019). International Children's Book Day. Pridobljeno 2. aprila 2019 s spletne strani: <http://www.ibby.org/index.php?id=269>.
- Karlin, P. (1924). Andersenove pripovedke za slovensko mladino; Priredila Utva = L. Prunk. V Ljubljanski zvon, letnik 44, št. 3, (str. 188–189). Pridobljeno 20. januarja 2019 s spletne strani: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-4Z3S4T4J/bc1ddd79-b31a-47e1-90df-2037c79d89c3/PDF>.
- Kobe, M. (1972). Ura pravljic. V: M. Kobe (ur.), *Ura pravljic*, (str. 33–59). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kos, J. (2001). *Literarna teorija*. Ljubljana: DZS.
- Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. (2018). Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018–2028). Pridobljeno 9. januarja 2019 s spletne strani https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/DEDISCINA/NSKD/Drugi-dokumenti-in-gradiva/f296b564a7/NSKD_PriporocilaSplKnjiz2018-2028.pdf.
- Noc s Andersenem 2019 / Night with Andersen 2019 (.doc). (2019). Noc s Andersenem. Pridobljeno 14. maja 2019 s spletne strani: <http://www.nocsanderse-nem.cz/ke-stazeni.html>.
- Slodnjak, A. (1954). Opombe. V: *Zbrano delo 4. knjiga*, (str. 479–565). Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. Knj. 1: A–Pa*. (2014 a). Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. Knj. 2: Pe–Ž*. (2014 b). Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Vidmar, J. (1967). Hans Christian Andersen. V: *Andersenove pravljice*, (str. 239–246). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Vilar, P. (2017). *Proaktivna splošna knjižnica za bralno pismenost in bralno kulturo*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Zakon o knjižničarstvu. (2017). Pridobljeno 28. maja 2019 s spletne strani <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2442>.

ANDREJA DVORNIK, prof., doktorska študentka

Naslov: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Koroška cesta 160, 2000 Maribor

E-naslov: andreja.dvornik@gmail.com

Noč v knjižnici: prebedimo z Leonardom

A Night at the Library:
Let's Stay up All Night with Leonardo

Monika Jeglič

Izvleček

Mestna knjižnica Ljubljana se je pridružila projektu Evropska noč raziskovalcev in pripravila celonočni program za mlade osnovnošolce tretje triade. Program so sestavljali poskusi, srečanja s strokovnimi gosti ter druge dejavnosti, povezane z znanostjo in tehniko. Dogodek je potekal v Knjižnici Bežigrad od petka, 27. 9. 2019, do sobote, 28. 9. 2019.

Ključne besede:

mladi, javna knjižnica, noč v knjižnici, Evropska noč raziskovalcev, znanost, osnovna šola

UDK: 027-053.5

Keywords:

children, public library, night at the library, European Researchers' Night, science, primary school

Abstract

The Ljubljana City Library has joined the European Researchers' Night project and prepared an all-night programme for primary school pupils of the third triennium. The programme consisted of experiments, meetings with guest experts, and other activities related to science and technology. The event was held at the Bežigrad Library from Friday, 27 September 2019 to Saturday, 28 September 2019.

O PROJEKTU NOČ IMA SVOJO MOČ

Cilj projekta *Noč ima svojo moč* je osnovnošolcem in srednješolcem predstaviti in približati znanost, in sicer preko skupka aktivnosti, ki so izvedene v okviru Evropske noči raziskovalcev. Gre za vseevropsko akcijo, ki poteka pod okriljem programa za raziskovanje in tehnološki razvoj, in sicer zadnji petek v septembru. To je torej noč, ko na pobudo Evropske komisije širom Evrope za en dan v letu odprejo vrata organizacije, ki se ukvarjajo z znanostjo in raziskovanjem, da bi širši javnosti predstavile poklic in življenje znanstvenika. Projekt so skupaj sooblikovali Hiša eksperimentov, Institut Jožef Stefan, Kemijski inštitut in Tehniški muzej Slovenije, združil pa je okrog 30 raziskovalnih institucij v dejavnostih, v katerih je sodelovalo več kot 40.000 obiskovalcev po celi Sloveniji.

NOČ V KNJIŽNICI: PREBEDIMO Z LEONARDOM

Priprava na dogodek in logistika izvedbe

V želji, da bi osnovnošolcem tretje triade približali znanost ter jim pokazali, da prostor knjižnice omogoča širino in pridobivanje najrazličnejših vrst znanja, smo se v Mestni knjižnici Ljubljana, natančneje v enoti Bežigrad, odločili, da se pridružimo projektu ter ga posvetimo Leonardu da Vinciju, čigar 500. obletnice smrti smo se spominjali v lanskem letu. Z načrtovanjem smo začeli spomladi 2019. Skelet dogodka smo osnovali na znanostih in umetnosti, s katerimi se je ukvarjal že Leonardo da Vinci, ter temu ogrodju pripeli najrazličnejše dejavnosti in goste.

Odločili smo se, da k udeležbi povabimo osnovnošolce tretje triade (med 12. in 15. letom starosti) in jih spodbudimo, da napišejo motivacijsko pismo. Prav tako smo sprejeli odločitev, da število udeležencev omejimo na 30, kar pomeni povprečen osnovnošolski razred. Na podlagi prejetih pisem smo izbrali 30 udeležencev (pri čemer so bili odločilni kriteriji starost, izvirnost pisma ter čas prijave) ter jih povabili na pripravljeni dogodek. Sočasno smo

iskali donatorje, ki bi bili pripravljeni podpreti naš dogodek, ter usklajevali zadnje podrobnosti z gosti in prostovoljci.

Pripravljalni ekipi štirih zaposlenih se je v dneh pred dogodkom priključila še ekipa petih zaposlenih, ki so predstavljali tehnično podporo, poleg tega pa smo se obrnili še na Mladinsko skupino Feniks iz Šmartnega v Tuhinju, iz katere se nam je pridružilo 18 animatorjev, starih od 14 do 21 let.

Vključenost zaposlenih in prostovoljcev smo zasnovali z mrežnim sistemom. Celotni dogodek je bil v rokah trojice pripravljalne skupine, od katere je vsak posameznik bdel nad svojim segmentom (program in animacija, sprejem gostov in kontakt ter tehnična ekipa). Udeležence smo že pred samim dogodkom razdelili na šest barvnih skupin, za vsako sta skrbela dva animatorja, ki sta osnovna navodila z dodatno razlago prenašala na svojo skupino.

Zaradi lažje prepoznavnosti smo dali izdelati barvne broške z imeni. Najozja pripravljalna skupina je tako dobila bele broške, ostali zaposleni in animatorji črne, udeleženci pa barvne – glede na to, v katero barvno skupino so bili dodeljeni.

Za medijsko pokritost je skrbela tričlanska ekipa, ki je fotografirala ter sproti urejala fotografije in pripravljala ažurne objave na facebookovi strani knjižnice. Od staršev udeležencev smo pri prijavi pridobili tudi izjave, v katerih so se strinjali tudi z objavo fotografij v medijih. V sodelovanju z Valom 202 smo v petek pripravili poseben prispevek za objavo na radijskem mediju, v soboto pa smo se tudi v živo javili v studio.

Dogodek se je začel v petek, 27. 9. 2019, ob 19h ter se neprekinjeno odvijal do sobote, 28. 9. 2019, do 10h, kar pomeni, da smo izvedli 15 ur programa. Ker smo želeli poskrbeti za dobro počutje vseh – tako udeležencev kot tudi zaposlenih in animatorjev, smo poskrbeli tudi za prostor za počitek. Udeleženci so si lahko po uvodnem programu med poljubnimi dejavnostmi odpočili v dvorani; del obvezne opreme so bile tudi spalne vreče. Poskrbeli smo tudi za ureditev prostora za spanje – za nežno svetlobo, ob kateri je nekdo iz ekipe prebiral

pravljice iz *Tisoč in ene noči*. Zaposlenim in animatorjem smo glede na njihove zadolžitve pripravili razpored, na katerem smo jasno označili proste termine, ko so si lahko odpočili ali se osvežili. Pri tem smo bili pozorni na to, da sta bila vedno prisotna vsaj dva zaposlena iz tehnične ekipe, ena predstavnica pripravljalne ekipe in ena fotografinja ter da je v vsakem trenutku programa udeležence spremljal vsaj en animator vsake barvne skupine.

S pomočjo donatorjev smo poskrbeli tudi za tri obroke. Udeleženci so tako dobili večerjo, polnočno malico in zajtrk, ves čas pa so jim bili na razpolago razni namazi, sadje in pijača.

Opisna predstavitev dogodka

Ob 19.00 je potekalo zbiranje mladih. Zaposleni in animatorji so mlade sprejeli, jim izročili broške z imeni ter razkazali osnovne prostore (garderobo, dvorano, jedilnico) in nudili dodatne informacije staršem, ki so jih spremljali.

Slika 1: Igre za ogrevanje

Časovnica dogodka

Preglednica št. 1: Časovnica dogodka *Prebedimo z Leonardom*.

Ura	Dejavnost	
19.00–19.30	Prihod in registracija	
19.30–20.30	Spoznavanje (z ogrevalnimi in spoznavnimi igrami)	
20.30–21.00	Večerja	
21.00–21.40	Ogled filma	
21.40–22.10	Prvi sklop delavnic (kemijski poskusi ali tehnično ustvarjanje)	
22.10–22.40	Drugi sklop delavnic (kemijski poskusi ali tehnično ustvarjanje)	
22.40–22.45	Odmor	
22.45–23.45	Pogovor s Tomažem Zwitterom	
23.45–23.59	Malica	
23.59–1.00	Odštevanje do pravljice; znanstvena pravljica	
1.00–2.00	Gostje: Tehniški muzej Slovenije	Vzporedno z dejavnostmi počitek za udeležence, ki bi to želeli.
2.00–3.00	Poskusi s tekočim dušikom	
3.00–4.30	Obisk Muzeja vlakov	
4.30–5.00	Odmor	
5.00–6.00	Misija Leonardo (soba pobega in računalniške uganke)	
6.00–6.30	Odmor (s hkratnim nežnim bujenjem spečih)	
6.30–8.00	Priprava na predstavitev, fotografiranje	
8.00–9.00	Zajtrk	
9.00–10.00	Predstavitve za starše in zaključek	

Sledilo je spoznavno srečanje, ki je potekalo preko spoznavnih in ogrevalnih iger. Pred nadaljevanjem programa je potekala še večerja ob picah, nato pa ogled dokumentarnega filma RTV Slovenija *Sledili so volkovom*.

V nadaljevanju so animatorji izvedli dve delavnici. Prvo so predstavljali kemijski poskusi, ki jih je ob pomoči soanimatorjev izvedla študentka kemije Neža Lanišek. Pri drugi delavnici so mladi zgladili lesene deščice in si iz njih izdelali mini knjižno omaro. Vsaka izmed delavnic je potekala pol ure, pri vsaki pa je sodelovala polovica mladih, ki so se po prvem sklopu zamenjali in se udeležili še druge delavnice.

Prvi zunanji gost večera je bil astronom in astrofizik Tomaž Zwitter, ki je mladim odgovarjal na vprašanja s področja okoljevarstva, časa, prostora in vesolja.

Ob polnoči je po programu sledila polnočna pravljica o Pepelki in škratih elektroničnih (v izvedbi Hiše eksperimentov), ki so jo dopolnjevali poskusi in praktični prikazi.

Dva predstavnika Tehniškega muzeja Slovenije, Katarina Fuchs in Blaž Šef, sta ob 50. obletnici pristanka prvega človeka na Luni predstavila odprave na Luno ter naravne pojave, na katere Luna vpliva.

Slika 2: Tehniški muzej predstavlja pot na Luno

Tomaž Ogrin, gost z Instituta Jožefa Stefana, je izvedel delavnico in svetoval udeležencem pri poskusih s tekočim dušikom. Pod njegovim mentorstvom so poskuse opravljali udeleženci sami.

Slika 3: Poskusi s tekočim dušikom

Ob 3.00 so se udeleženci v spremstvu ekipe odpravili v Železniški muzej, kjer jim je kustos razkazal lokomotive in spregovoril o zgodovini vlakov.

Ob vrnitvi v knjižnico so se preizkusili v »Misiji Leonardo«, ki so jo opravili v dveh skupinah. Prva skupina je iskala pot v sobi pobega, druga skupina pa se je prebijala čez računalniške naloge in uganke. Skupaj so našli kodo, ki je obema skupinama odprla vrata.

Pred zajtrkom so mladi s svojimi animatorji pripravili še predstavitev za starše, po zajtrku pa staršem tudi predstavili program, ki so ga bili deležni, ter si skupaj ogledali fotografije in filmčke, ki so čez noč nastali.

Ob koncu dogodka so udeleženci prejeli tudi posebne zgibanke s seznamom literature in s QR-kodami, s katerimi lahko tudi sami še naprej raziskujejo in iščejo odgovore na vprašanja.

Vtisi udeležencev in ekipe

Udeleženci so povedali:

»Všeč so mi bili kemijski poskusi, tekoči dušik in pogovor s Tomažem Zwittrom. Poskusi so mi bili všeč, ker je bilo prijetno vzdušje in ni bilo zelo zakomplicirano. Tekoči dušik mi je bil pa zato, ker je bilo zelo zabavno. Pogovor o globalnih segrevanjih pa je bil res zelo zanimiv in sproščen.«

»Hvala da ste me izbrali, da sem imel možnost doživeti to dogodivščino. Dobra je bila soba pobega in poskusi z dušikom, saj smo pri sobi pobega morali zelo razmišljati, in poskusi z dušikom, saj še nisem počel kaj takega in zabavno je bilo. Fino bi bilo imeti še več

različnih poskusov npr. z elektriko, robotika ...»

»Zelo dobra organizacija in vse čestitke za izvedbo, sploh za tekoči dušik, ker je res noro, kaj vse lahko delaš z njim.«

»Zelo mi je bila všeč znanstvena pravljica, spoznavne igre, ker so bile zelo zabavne, kemijski poskusi, ker so stvari eksplodirale, in krofi, ker so bili zelo dobri.«

Slika 4: Znanstvena pravljica

»Zelo dober program. Všeč mi je, da nismo nič spali.«

»Vse, kar sem pričakovala od te noči, je, da bi se imeli dobro. Ampak nisem se imela dobro – imela sem se odlično!«

»Najbolj so mi bile všeč bolj fizične stvari, kjer nismo samo poslušali, ampak tudi delali. Zahvaljujem se vsem, ki so to organizirali in pri tem sodelovali, saj je bilo reeeeees super. Hrana je bila odlična.«

»Animatorji so bili super, tudi izvedba programa je bila odlična.«

Sodelujoči iz ekipe/animatorjev so povedali:

»Všeč mi je sama ideja – prespati oziroma prebedeti celo noč v knjižnici. In pa zanimiv program.«

»Všeč mi je bila pestrost dejavnosti za otroke in to, da smo animatorji imeli prosti čas, nam niso težili.«

»Všeč mi je bila kemijska delavnica in escape room. Za naprej bi lahko imeli balon s projiciranimi zvezdami in planeti.«

»Všeč so mi bili hrana, escape room,

Slika 5: Kemijska delavnica

organiziranost. Izbira filma bi bila lahko boljša.«

»Všeč mi je bilo, da sem bil del tega projekta. Sem bil presenečen, da sem celo noč zdržal pokonci, čeprav mi ne bi bilo treba.«

»Zelo sem vesela, da sem lahko bila del tega. S tako zagnano in dobro organizirano ekipo ni problem sodelovati.«

»Lahko bi bilo mogoče manj stvari v večeru, čeprav je po moje ravno ta akcija, ki so jo prekinili samo odmori in obroki, držala vse pokonci z adrenalinom.«

»Ko sem se odločila, da bom del tega, me je bilo malo strah, kako bo, potem pa sem se počutila zelo varno, ker je bilo zelo jasno, kaj kdo počne. Všeč mi je bilo, da smo imeli vsak svoje naloge, da smo se počutili koristno in da smo vseeno imeli dovolj časa za počitek.«

PREDLOGI ZA VSE, KI SE NAMERAVAJO LOTITI PODOBNEGA DOGODKA

Pri pripravi in izvedbi takšnega dogodka je zelo pomembna ekipa. Dobro je imeti posameznika ali dva, ki bdiata nad celotnim dogodkom, tehnično ekipo, ki skrbi za pripravo prostorov, materiala in obrokov ter za to, da se prostore dobro prezračijo pred vsako dejavnostjo in po njej. Poleg tega je treba poskrbeti tudi za ekipo za animacijo in pomoč pri izvedbi delavnic. Če pripravljate dogodek v šoli, se morda lahko obrnete na zanesljive bivše učence, ki so kazali interes za podobne dogodke. Skoraj vedno se v generaciji najde vsaj kakšen tak. Lahko pa seveda v to delo vključite najstarejše učence na šoli. S tem boste okrepili ekipo ter hkrati

poskrbeli za premostitev vrzeli med udeleženci in zaposlenimi.

Če boste pripravljali celonočni dogodek, je dobro poskrbeti za hrano udeležencev in ekipe. Dobro je, da so sadje, pijača, kruh in namazi celo noč dosegljivi v posebnem kotičku. V našem primeru je hrana poskrbela za zadostno količino energije vseh prisotnih ter (glede na povratne informacije) dogodku dala poseben občutek gostoljubnosti.

Prostor za počitek naj bo umaknjen od ostalih dejavnosti in dovolj prezračen. Če je spanje del programa, potem naj bo prostor neosvetljen, če pa si udeleženci sami izberejo čas počitka, naj bo v prostoru nežna osvetlitev, da bodo lahko našli svoje mesto za spanje ter jim ne bo treba prižigati luči oziroma se spotikati ob že speče udeležence.

V enem prostoru lahko uredite bralni kotiček za tiste, ki se želijo med programom umakniti in se posvetiti branju.

V pismih, ki so jih prejeli izbrani udeleženci našega dogodka, smo prosili, naj pustijo doma vse telefone in druge podobne naprave. Ena od zaposlenih je imela kontakte vseh staršev in bila kontaktna oseba za nujne klice. To se je izkazalo za zelo dobro rešitev, saj med programom ni bilo nobenih skušnjav po uporabi telefonov.

Če boste organizirali celonočni dogodek, je pri izbiri dejavnosti dobro paziti na to, da se bolj umirjene dejavnosti izmenjujejo s takimi, kjer so udeleženci bolj aktivni.

Slika 6: Izdelava knjižnih poličk

SKLEP

Prebedimo z Leonardom je bil dogodek, s katerim se je Mestna knjižnica Ljubljana pridružila širšemu – vseevropskemu in celo vseevropskemu projektu Evropska noč raziskovalcev. Dejavnosti, goste in predstavljeno literaturo smo želeli povezati v smiselno celoto, ki bi mlade navdušila nad znanostjo, v njih vzbudila ljubezen do literature in odkrivanja novih podatkov ter jim pokazala, da knjižnica ni vase zaprt sistem, pač pa odpira pot v neskončne možnosti in svetove.

Opisani dogodek smo pripravili v javni knjižnici. Ker pa se noči s posebnim programom zelo pogosto pripravljajo tudi v šolskih knjižnicah, se nam je zdelo koristno deliti naš primer dobre prakse, saj morda lahko katera od idej služi tudi kateremu drugemu knjižničarju in organizatorju podobnega dogodka. ●

Viri in literatura

Alessio, A. J., LaMantia K. in Vinci, E. (2017). *50+ fandom programs: planning festivals and events for tweens, teens, and adults*. Chicago: ALA Editions, an imprint of the American Library Association.

Evropska noč raziskovalcev 2019. (2019). Pridobljeno 29. 1. 2020 s spletne strani: <http://ern.um.si>.

Noč ima svojo moč. (2019). Pridobljeno 29. 1. 2020 s spletne strani: <https://www.nocmoc.eu>.

Otrin, G. (2012). *Igraj se z mano!: 375 iger za lepši dan*. Ljubljana: Salve.

Prebedimo z Leonardom. (2019). MKL. Pridobljeno 29. 1. 2020 s spletne strani: <https://mklj.si/zgodilo-se-je/item/20745-noc-v-knjiznici-prebedimo-z-leonardom-v-knjiznici-bezigrad>.

Scaleti, F. (2019). *Leonardo: genij: 500 let*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

MONIKA JEGLIČ, knjižničarka v Mestni knjižnici Ljubljana
E-naslov: monika.jeglic@mklj.si

Plagiatorstvo – ne, hvala

Plagiarism? No, thank you!

Vasilija Rupnik

Izveček

Plagiatorstvo se je razmahnilo z množično uporabo IKT opreme, obenem pa je ta oprema omogočila tudi hitrejšo odkrivanje plagiatov. Detektor podobnih vsebin je slovenski računalniški program za odkrivanje plagiatov, ki ga uporabljajo na Višji strokovni šoli na Šolskem centru Nova Gorica. Poleg odkrivanja plagiatov je pomembna predvsem vzgoja študentov, da v pisnih izdelkih pravilno citirajo in navajajo vire.

Ključne besede:

plagiatorstvo, preverjanje podobnosti vsebin, Šolski center Nova Gorica

UDK: 004.9:377(497.4)

Keywords:

plagiarism, detection of similar contents, Nova Gorica School centre

Abstract

While plagiarism has become prevalent with the widespread use of information and communication technology (ICT), this same technology has also enabled its faster detection. The Slovenian computer program for detecting plagiarism, called detector of similar contents, has been used at the Higher Vocational College of the Nova Gorica School Centre as well as by a number of other higher-educational institutions. Plagiarism detection is important, as is teaching students to properly cite and reference sources in their written assignments.

Že v osnovni in srednji šoli je treba opozarjati na ta problem in mlade poučiti o pravilni uporabi virov in njihovem citiranju.

UVOD

O plagiatih in plagiatorstvu se v sodobnem času veliko govori. Razmah informacijsko komunikacijske tehnologije po letu 1990 je med drugim precej olajšal tudi izdelavo plagiata, vendar pa tehnologija ni glavni krivec za to. Največji vzrok za plagate je nerazumevanje tega pojava. Pisci se ne zavedajo, kaj vse obsega plagiatorstvo (npr. lažni viri, opuščanje navedb virov pri citiranju, prevajanje besedila ...). Prav zaradi tega je treba že v osnovni in srednji šoli opozarjati na ta problem in mlade poučiti o pravilni uporabi virov in njihovem citiranju. Šolski pisni izdelki običajno niso namenjeni za objavo, vendar je treba urediti citiranje prav v vsakem pisnem izdelku. Mladi se morajo zavedati odgovornosti in spoštovati avtorstvo drugih.

KAJ JE PLAGIATORSTVO

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2015) razloži, da je plagiat, »kar je prepisano, prevzeto od drugod in objavljeno, prikazano kot lastno«.

Plagiatorstvo ureja Zakon o avtorski in sorodnih pravicah v 14. členu, ki pravi, da je »avtorska pravica skupen izraz za številna upravičenja, ki avtorju zagotavljajo uresničevanje premoženjskih (materialnih) in osebnih (moralnih) interesov v zvezi z izkoriščanjem avtorskega dela«.

Za opredelitev plagiata obseg plagiata oziroma prepisa ni pomemben. Plagiat je lahko en stavek (ključni stavek naloge, misel) ali celotno delo (Tominc, P., Drozg, V. et. al., 2012).

Plagiatorstvo je:

- kraja ter posredovanje idej in besed nekoga drugega kot svoje,
- uporaba dela nekoga drugega brez navedbe vira,
- literarna kraja,
- predstavljanje obstoječega proizvoda ali ideje iz že obstoječega vira kot nove in izvirne (Plagiatorstvo in njegovo odkrivanje, 2011).

TEHNIČNI PREGLED DIPLOMSKIH NALOG NA VSŠ

Šolski center Nova Gorica (ŠCNG) združuje več srednjih šol, od leta 2007 pa v njegovem okviru deluje tudi višja strokovna šola (VSŠ), ki ponuja študij treh smeri: informatika, mehatronika in upravljanje podežolja in krajine. Že od vsega začetka delovanja VSŠ je šolska knjižnica aktivno vključena tudi v ta izobraževalni proces. Poleg običajnega knjižničarskega dela (nabava, izposoja gradiva ...) sta knjižničarki zadolženi tudi za tehnični pregled diplomskih nalog študentov.

Študentje zaključijo višješolski študij z diplomsko nalogo, ki jo oddajo v pisni obliki in jo nato ustno zagovarjajo pred komisijo. Študenti uporabljajo pri pisanju in oblikovanju diplomske naloge navodila, ki so objavljena na šolski spletni strani (Navodila za pisanje diplomskih nalog VSŠ, 2019). Navodila obsegajo Pravilnik o diplomskih nalogah, Tehnična navodila, Zgradbo diplomske naloge in Predlogo za pisanje diplomske naloge. Študent se ob težavah pri pisanju diplomske naloge lahko osebno obrne na mentorja ali pa na knjižničarke. Ko študent napiše diplomsko nalogo, jo vsebinsko pregleda mentor, jezikovno pa lektor. Potem študent prinese natisnjeno in spiralno zvezano diplomsko nalogo v šolsko knjižnico. Knjižničarka natančno presodi, ali diplomska naloga ustreza vsem navodilom. V njej označi napake, ki jih tudi popiše oz. opiše na posebnem listu. Nalogo s popravki in seznamom napak vrne študentu, ki mora dokument čim prej urediti in ga po e-pošti poslati knjižničarki. Ta preveri, če je študent upošteval vse popravke in jih tudi ustrezno vnesel v dokument, istočasno tudi preveri število znakov v nalogi. Ko knjižničarka zaključi tehnični pregled naloge, jo še »spusti« skozi računalniški program za odkrivanje plagiatov, da ugotovi, ali naloga vsebuje citate, koliko je citiranega besedila in ali so pri citatih ustrezno navedeni viri. Če je vse v redu, potem mora študent nalogo natisniti in nesti v vezavo. Sledi še zagovor naloge pred komisijo in študij na VSŠ je zaključen.

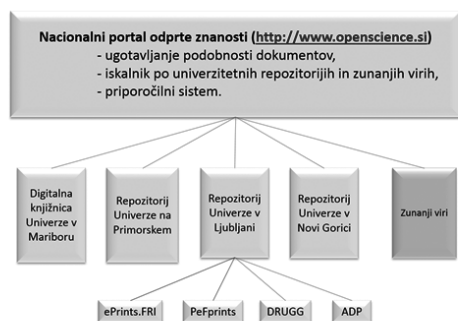
RAČUNALNIŠKI PROGRAM ZA UGOTAVLJANJE PLAGIATOV

Z vsesplošno uporabo IKT opreme se je povečala tudi izdelava plagiatov, hkrati pa je ista tehnologija omogočila tudi izdelava plagiatov, hkrati pa je ista tehnologija omogočila tudi njihovo hitrejšo odkrivanje.

Z vsesplošno uporabo IKT opreme se je povečala tudi izdelava plagiatov, hkrati pa je ista tehnologija omogočila tudi njihovo hitrejšo odkrivanje. Tako so na Inštitutu za računalništvo, ki deluje na Fakulteti za elektrotehniko, računalništvo in informatiko na Univerzi v Mariboru, razvili poseben računalniški program, ki besedilo primerja z drugimi besedili in ugotavlja podobnosti. Poimenovali so ga Detektor podobnih vsebin. V bazi dokumentov, ki jih program pregleda, je čez 11.000.000 dokumentov, baza se dnevno dopolnjuje.

Detektor podobnih vsebin je del Nacionalnega portala odprte znanosti (<http://openspace.si>), ki je nastal leta 2013 pod okriljem MIZŠ in Evropskega sklada za regionalni razvoj. V okvir tega portala sodijo repozitoriji,¹ ki zbirajo in hranijo zaključna dela študentov ter različne objave zaposlenih na univerzah v elektronski obliki in so tista baza dokumentov, ki jo pregleduje detektor.

Detektor podobnih vsebin je del Nacionalnega portala odprte znanosti (<http://openspace.si>), ki je nastal leta 2013 pod okriljem MIZŠ in Evropskega sklada za regionalni razvoj. V okvir tega portala sodijo repozitoriji,¹ ki zbirajo in hranijo zaključna dela študentov ter različne objave zaposlenih na univerzah v elektronski obliki in so tista baza dokumentov, ki jo pregleduje detektor.

Slika 1: Urejenost portala odprte znanosti (Ojsteršek et al., 2014, str. 24).

UPORABA DETEKTORJA PODOBNIH VSEBIN

Računalniški program Detektor podobnih vsebin določen dokument primerja z drugimi dokumenti, ki so v bazi. Vsako podobnost v besedilih program označi, pa naj bo to le besedna zveza ali pa daljše besedilo. Na

¹ Repozitorij – prostor na strežniku za shranjevanje in dostopanje do dokumentov, datotek (SSKJ, 2015).

koncu detektor izračuna, kolikšen delež besedila iz izbranega dokumenta je našel tudi v drugih dokumentih. Ta podatek je izražen v odstotkih in grafično. Program razdeli zaslonsko sliko na levo in desno stran. Na levi je prikazan dokument, ki ga pregledujemo. Program v dokumentu z različnimi barvami obarva dele besedila, ki so citirani. Na desni strani ekrana pa so naštet tisti dokumenti (avtor, naslov in letnica dokumenta), od koder so citati. Primer: če je na levi označen del besedila z modro barvo, je na desni strani prav tako z modro barvo obarvan naslov dokumenta, od koder je besedilo vzeto oz. prepisano. Na skrajnem desnem robu, pri naslovu določenega dokumenta, je zapisan še odstotek prepisanega besedila. Prav tako je podan odstotek prepisanega besedila iz vseh citiranih dokumentov skupaj. Označevanje prepisanega besedila je torej enostavno in pregledno.

Slika 2: Zaslonska slika primerjave diplomske naloge s sorodnimi besedili

Ko imamo tak, številčno izražen rezultat, se pojavlja želja, da bi enostavno določili mejo, od kje dalje gre za plagiat. Strokovnjaki pa menijo, da določanje meje, do kje je podobnost dopustna oz. kje ni več dopustna, ni dobro. Podobnost je namreč velikokrat odvisna od vsebine dokumenta. Primer: citat nekega zakona iz uradnega lista je lahko precej dolg, je pa potreben za razumevanje besedila. Velika podobnost dveh dokumentov je lahko tudi dopustna, če je uporabljen ustrezen način citiranja in navajanja virov. Detektor je samo orodje, ki prikaže podobnost vsebine. Mentor mora potem presoditi, ali je delo ustrezno ali ne.

Plagiatorstvo je mogoče preprečevati predvsem z ozaveščanjem in izobraževanjem, s pravno podlago, z vzpostavitvijo procesov, ki omogočajo kontrolo, in z uporabo programov za odkrivanje podobnosti.

UGOTAVLJANJE PLAGIATORSTVA Z DETEKTORJEM PODOBNIH VSEBIN NA VSŠ

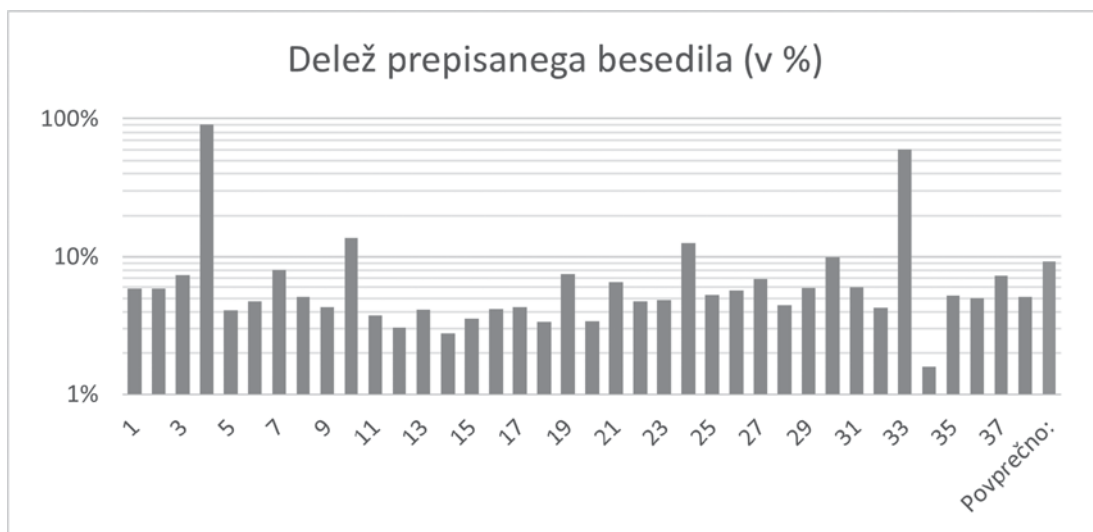
V zadnjem desetletju je občutiti porast plagiatov, o čemer so veliko poročali različni mediji, nekatere javne osebnosti so zaradi plagiatov izgubile svoje položaje. Na VSŠ smo že leta 2015 zaznali možnost, da se kaj takega lahko pojavi tudi pri diplomskih nalogah naših študentov. Istega leta je naš študent informatike v svoji diplomski nalogi analiziral programe za preverjanje plagiatorstva (Fornazarič, 2015), med predavatelji in ravnateljem so potekali pogovori o tej temi. Tudi pri zunanji evalvaciji, ki jo je na VSŠ izvajala Nacionalna agencija RS za kakovost v visokem šolstvu, so nam svetovali uporabo programa za preverjanja plagiatorstva.

V februarju 2019 sem se v Mariboru udeležila posveta Plagiatorstvo in pristopi k detekciji podobnih vsebin. Na posvetu so predavatelji predstavili plagiatorstvo in kako ga preprečevati. Poudarili so, da ga je mogoče preprečevati predvsem z ozaveščanjem in izobraževanjem, s pravno podlago, z vzpostavitvijo procesov, ki omogočajo kontrolo, in z uporabo programov za odkrivanje podobnosti (Ojsteršek M., 2019). Eden takih progra-

mov je tudi Detektor podobnih vsebin, ki so ga razvili v Mariboru in ga na posvetu tudi predstavili.

Po udeležbi na posvetu smo se na VSŠ odločili, da bomo odslej pregledovali diplomske naloge tudi z omenjenim programom za ugotavljanje podobnosti besedil. Od marca 2019 dalje v okviru tehničnega pregleda diplomske naloge preverjam diplomske naloge s pomočjo detektorja podobnih vsebin.

Po enoletni uporabi Detektorja sem ugotovila, da se pri večini diplomskih nalogah besedilo ujema z drugimi besedili do 10 % in ta delež ni problematičen. V njem so namreč zajeta lastna imena, npr. nazivi ustanov, krajevna imena (Šolski center Nova Gorica, Šempeter pri Gorici), splošni in strokovni večbesedni termini (šolsko leto, poslovni načrt, SWOT-analiza, motorji z notranjim izgorevanjem). Ko pa je ujemanje dokumentov večje od 20 %, sledi natančna analiza besedil, kar pomeni, da je treba podrobno primerjati diplomsko nalogo z dokumenti, v katerih je isto besedilo. Iz grafa 1 je razvidno, da je bilo z Detektorjem pregledanih 38 diplomskih nalog, od tega sta bila ugotovljena dva plagiata; prvi je imel okrog 90 % prepisanega besedila, drugi pa okrog 50 %. Oba študenta sta morala nalogo korenito spremeniti oz. jo znova napisati.

Graf 1: Delež prepisanega besedila v diplomskih nalogah v obdobju od marca 2019 do januarja 2020.

Če študent uporabi isto besedilo (citiranje), kot je v nekem drugem dokumentu, in pri tem navede vir, to ni kaznivo. Najbolj pogosto pa se dogaja, da študent vira ne navede. Študent je o tem obveščen in mora svoje besedilo ustrezno opremiti z navedki virov. Če je prepisanega in neoznačenega besedila veliko, je o tem obveščen tudi mentor, ki se s študentom pogovori.

SKLEP

V tehnični pregled diplomskih nalog VSŠ je od marca 2019 vključena tudi uporaba Detektorja podobnih vsebin, ki omogoča pravočasno prepoznavanje plagiatov oz. citiranje besedila brez navajanje vira. Kljub uporabi Detektorja pa je glavna naloga predavateljev, mentorjev in knjižnice predvsem vzgajanje študentov, da spoznajo, da je plagiat tatvina tujega dela, torej kaznivo dejanje, in da morajo v pisnih izdelkih uporabiti predvsem svoje znanje. ●

Viri in literatura

- Fornazarič T. (2015). *Analiza programov za preverjanje plagiatorstva* (diplomska naloga). Nova Gorica, Šolski center Nova Gorica.
- Navodila za pisanje diplomskih nalog VSŠ (2019). Nova Gorica, Šolski center Nova Gorica. Pridobljeno 9. 4. 2020 s spletne strani: <http://knjiznica.scng.si/navodila-za-diplomsko-nalogo>.
- Ojsteršek M. (2019). Kaj je plagiatorstvo in kako ga preprečimo. Pridobljeno 5. 4. 2020 s spletne strani: <https://lhfs.feri.um.si/predstavitev-dela/dogodki/plagiatorstvo-in-pristopi-k-detekciji-podobnih-vsebin/h>.
- Ojsteršek, M., Kotar, M., Ferme, M., Hrovat, G., Borovič, M., Bregant, A., Bezget, J., Brezovnik, J. (2014). Vzpostavitev repozitorijev slovenskih univerz in Nacionalnega portala odprte znanosti. *Knjižnica* 58 (3), str.15–39.
- Plagiatorstvo in njegovo odkrivanje (2011). Pridobljeno 5. 4. 2020 s spletne strani: <https://www.biblioblog.si/search?q=plagiat>.
- Posvet. Plagiatorstvo in pristopi k detekciji podobnih vsebin (2019). Pridobljeno 9. 4. 2020 s spletne strani: <https://lhfs.feri.um.si/predstavitev-dela/dogodki/plagiatorstvo-in-pristopi-k-detekciji-podobnih-vsebin/>.
- Tominc, P., Drozg, V. et. al. (2012). Preverjanje plagiatorstva na UM (delovno gradivo). Maribor: Delovna skupina za preverjanje plagiatorstva na UM. Pridobljeno 9. 4. 2020 s spletne strani: https://fov.um.si/sites/default/files/upload/page/documents/preverjanje_plagiatorstva_na_um_-_delovno_gradivo_18_9_2012.pdf.
- Špernjak A. (2014). Ali o plagiatu že v osnovni in srednji šoli? *Didakta* 24 (173), str. 24–26.
- Zakon o avtorski in sorodnih pravicah – ZAPS. Uradni list RS, št. 16/07, 68/08, 110/13, 56/15, 63/16 in 59/19. Pridobljeno 10. 4. 2020 s spletne strani: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO403>.

VASILIJA RUPNIK, univ. dipl. bibliotekarka in prof. slovenskega jezika, šolska knjižničarka na Šolskem centru Nova Gorica
Naslov: Šolski center Nova Gorica, Cankarjeva 10, 5000 Nova Gorica
E-naslov: vasilija.rupnik@scng.si

Tadeja Česen Šink, Andreja Urbanec

Prvi mednarodni posvet Z roko v roki na OŠ Stražišče Kranj

V letu 2020, ko je Osnovna šola Stražišče Kranj praznovala 60-letnico delovanja, so se na šoli odločili, da v ta namen organizirajo prvi mednarodni posvet z naslovom Z roko v roki. Posvet je bil namenjen ravnateljem, učiteljem, vzgojiteljem, svetovalnim delavcem in knjižničarjem. V vabilu k aktivnemu sodelovanju so bila navedena tudi tri tematska področja posveta, in sicer Učitelj skozi čas, Vsak učenec je zgodba zase in Znanje podajamo na različne načine. Prijava na posvet je bila možna do konca decembra 2019, do 17. januarja 2020 je bilo potrebno oddati prispevek, za petek, 17. aprila 2020, pa je bila načrtovana izvedba posveta. Ker pa je ves svet v marcu 2020 presenetila pandemija koronavirusa, se je takoj postavilo vprašanje, če in kako bo posvet sploh izpeljan. Organizatorji so se odločili, da ga kljub situaciji izvedejo, in sicer s pomočjo orodja za izvedbo videokonferenc ZOOM. Udeleženci, ki smo bili sprejeti na posvet s prispevkom, smo bili najprej obveščeni o tem, da bo posvet prestavljen, v začetku maja pa smo prejeli obvestilo, da bo izpeljan v petek, 15. maja 2020 v obliki videokonference. V nadaljevanju smo bili preko moderatorjev posameznih skupin obveščeni še o vseh ostalih podrobnostih glede same izvedbe. Udeleženci s samostojnim referatom smo bili razdeljeni v skupine po deset. Kot rečeno smo se za predstavitev prispevka ob določeni uri prijavi v orodje ZOOM. Na srečanje nas je sprejel moderator in nas najprej seznanil s tehničnimi navodili. V naši skupini posebnih tehničnih težav nismo imeli. Ker je bilo skupaj z moderatorjem le enajst udeležencev, smo imeli vsi vklopljeno kamero, mikrofone pa smo izklopili. Vsak udeleženec je imel približno 5 minut časa za predstavitev referata. V večini smo imeli pripravljeno tudi predstavitev v programu PowerPoint, ki smo jo z možnostjo

delitve ekrana ostalim lahko tudi pokazali. Vse je potekalo precej gladko. Edina težava v naši skupini je bila ta, da smo se morali kar trikrat prijaviti v srečanje. Srečanja v orodju ZOOM so namreč časovno omejena na 40 minut. Po preteku tega časa smo se kot rečeno še dvakrat ponovno prijavi in video-posvet v dobri uri in pol pripeljali do konca. Kakšne so prednosti in pomanjkljivosti posveta v taki obliki? Domače okolje vsakega posameznika je zagotovo spodbudno vplivalo na počutje udeležencev in predstavitev referata, na posvet se ni bilo potrebno nikamor voziti. Težave so lahko nastopile pri vklopjanju na konferenco, kakovosti internetne povezave, pri poznavanju orodja ZOOM, pri tem, da je potrebno imeti računalnik s kamero in mikrofonom ter pri slabem tehničnem znanju (moderatorja), ko je bilo potrebno urediti možnosti za deljenje zaslona.

Čez dober teden dni smo udeleženci po elektronski pošti prejeli potrdilo o sodelovanju in seznam vseh izvedenih samostojnih referatov. Ko sem prebrala skoraj tri strani dolg seznam udeležencev, ki smo sodelovali na posvetu, sem šele dobila občutek veličine posveta, ki ga žal na tisti dan ni bilo čutiti. Prikrajšani smo bili tudi za poslušanje gostov iz tujine. Seveda so manjkale tudi tiste minute, ko se v odmorih srečaš s kolegi, ko si izmenjaš izkušnje in mnenja. Tudi če bi posvet potekal v živo, zagotovo ne bi mogla slišati vseh referatov, lahko pa bi vseeno zamenjala učilnico in poslušala še kakšen prispevek iz drugih skupin. V tem primeru seveda ni bilo možno tega storiti, saj so srečanja potekala ob različnih urah, s katerimi nismo bili seznanjeni, vsak pa je bil povabljen le v eno ZOOM videosrečanje. Naj omenim, da je na posvetu sodelovalo nekaj kolegov šolskih knjižničarjev, kar je dokaz, da dobro delamo, da znamo predstavljati naše delo in deliti izkušnje

z drugimi. Na posvetu so sodelovali: Tadeja Česen Šink s prispevkom Vennovega diagrama ne uporabljamo samo pri matematiki, Andreja Urbanec s prispevkom Umetnost in šolska knjižnica si podasta roko, Rajka Korošec Kavčič s prispevkom Tudi v Afriki se umivajo in

Alenka Vurnik s prispevkom Medgeneracijsko branje na OŠ A. T. Linhartaradovljica. Izkušnja posveta v obliki videokonference in s tem spoznavanje novih računalniških orodij sta nam z novim znanjem zagotovo razširila našo računalniško in funkcionalno pismenost. ●

Andreja Urbanec

Spodbujanje učinkovitega učenja

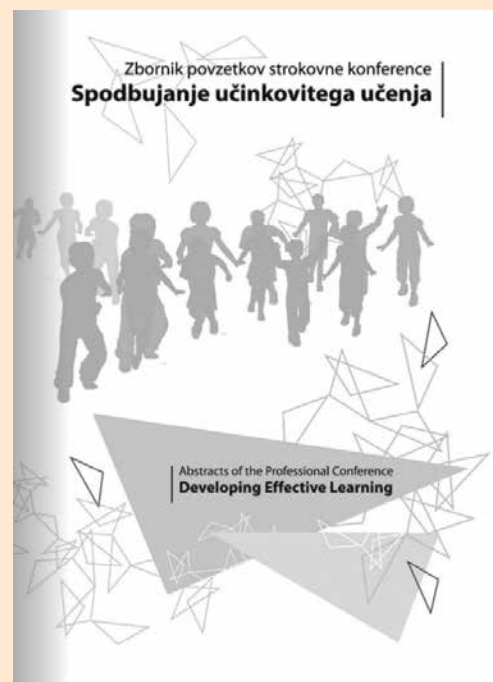
Pedagoška fakulteta Koper je v okviru programa PEDPACK Pedagogy & Practice, podprtega s projektom Erasmus+, 26. avgusta 2020 organizirala nacionalno strokovno konferenco z naslovom Spodbujanje učinkovitega učenja. Konferenca je potekala v virtualnem okolju Zoom od 8.30 do 18.30, namenjena pa je bila predvsem učiteljicam in učiteljem prvega in drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja oz. vsem, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem. Predavatelji so predstavili prispevek v obliki referata, posnetka ali plakata na eno od naslednjih tem:

- spodbujanje različnih strategij učenja (npr. samostojno učenje idr.),
- prilagajanje pouka različnim učnim stilom in različnim potrebam učencev,
- zagotavljanje možnosti, da se učenci sami učijo,
- omogočanje medvrstniškega učenja,
- medpredmetna povezovanja,
- vzpostavljanja pozitivne klime za učenje in spodbujanje dobrih medsebojnih odnosov,
- formativno spremljanje.

Predstavljenih je bilo 56 različnih prispevkov, ki so v večini odražali kvalitetno delo v praksi. Ker so predavanja potekala istočasno v dveh e-učilnicah, ni bilo moč slišati vseh prispevkov. Pedagoška fakulteta je pripravila zbornik prispevkov tako v fizični kot v elektronski

obliki (<http://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-293-003-5/mobile/index.html>), kjer si lahko preberemo neslišane ideje, predloge, primere dobrih praks. Vsekakor je bilo najboljšo, če se je prispevek poslušal v živo, saj je bilo možno postaviti ob koncu vprašanja, na katere si takoj dobil odgovor.

Med vsemi udeleženci konference sta bila tudi dva prispevka šolskih knjižničark, prvi z naslovom Šolska knjižnica – gradnik medpredmetnega sodelovanja (Andreja Urbanec, OŠ Orehek Kranj) in drugi Bralna delavnica za motiviranje in razvijanje pozitivnega odnosa do branja (Mateja Tomažič Jakac, OŠ Hrvatini). ●

Izobraževanje na daljavo – srečanja šolskih knjižničarjev

Niti v najbolj neverjetnih sanjah si nismo predstavljali tega obdobja, ko sta med nami virus in bolezen. Popolnoma razumljivo je, da smo se prilagodili in se trudimo po svojih najboljših močeh. Izobraževanje na daljavo smo si predtem bolj nejasno predstavljali in smo predvidevali, da bo možno enkrat v daljni prihodnosti. Marca pa smo bili postavljeni pred dejstvo. Bil je celo petek 13.! Naša naloga je bila ostati doma. V začetku smo bili zelo negotovi, v krču in strahu za sebe, svoje zdravje in za svoje bližnje. Ko pa se je pokazalo, da tega obdobja še ne bo tako hitro konec, je bilo potrebno najti nove načine in nove poti za delo in izobraževanje. Šole so bile postavljene pred dejstvo, da je nekaj pač potrebno narediti in začeti z izobraževanjem na daljavo. Kljub temu da so bile šole bolj ali manj prepuščene lastni iznajdljivosti, so se na srečo večinoma kar znašle. Podobna situacija je bila tudi pri posameznih predmetnih skupinah ZRSS. Vsak je malo po svoje iskal poti do strokovnih delavcev in smo se sproti učili uporabe različnih orodij za delo na daljavo in za videosrečanja.

Prvič smo se šolski knjižničarji pod okriljem ZRSS srečali 23. in 24. aprila 2020, izvedenih je bilo 7 srečanj za šolske knjižničarje osnovnih šol, udeležilo pa se jih je približno 230 udeležencev. Srečanje je bilo izvedeno še za kolege srednjih šol ter tudi za šolske knjižničarje glasbenih šol. Srečali smo se v okolju ZOOM in tako je bilo takrat, v tistih začetkih, naše srečanje omejeno na 40 minut, kolikor jih je pač dopuščala brezplačna uporaba orodja. Vsebine, o katerih smo se pogovarjali: izvajanje knjižnične dejavnosti na daljavo, bil je tudi čas priprav za izvedbo opravil učbeniškega sklada, spomnili smo se in obnovili naše znanje o avtorskih pravicah in o branju e-virov, v spletni učilnici je sproti

nastajal seznam in nabor uporabnih in koristnih e-virov.

Upali in želeli smo si, da takšno srečanje na daljavo ne bi bilo več potrebno, vendar se je obdobje dela na daljavo kar podaljševalo, čas strokovnih srečanj v živo pa se je vedno bolj oddaljeval. Kljub vsemu smo želeli ohraniti stik in izmenjati primere dobre prakse ter si pomagati med seboj. Tako smo se v maju ponovno srečali: 13.–15. 5. 2020 za osnovnošolske knjižničarje ter še posebej za srednješolske knjižničarje in knjižničarje glasbenih šol. Tokrat je bila tema izvajanje knjižnične dejavnosti ob upoštevanju vseh ukrepov, navodil in priporočil NIJZ, da je bilo varno tako za uporabnike kot za zaposlene. V tem obdobju so se počasi in postopoma vračali učenci in dijaki v šole.

Za svetovalce na ZRSS se je z junijem začelo obdobje zelo intenzivnega spoznavanja in učenja uporabe orodja MS TEAMS. Če se spomnim sedaj začetkov, je bilo kar stresno in naporno ter zelo negotovo. Počasi in korak po korak pa je šlo počasi naprej. Tako smo lahko študijska srečanja izpeljali dovolj suvereno v okolju MS TEAMS.

Vsebina študijskih srečanj je bila zasnovana za vse predmete in za vsa področja enotno, in sicer v treh delih. V prvem delu so si vsi udeleženci ogledali vnaprej pripravljene posnetke o učenju na daljavo, o načrtovanju pouka in podobno. Po ogledu teh posnetkov so bile zastavljene naloge oz. je bil pripravljen vprašalnik. Vsebina teh posnetkov je bila tudi izhodišče za videosrečanje.

Sledilo je neposredno srečanje na daljavo v okolju MS TEAMS (2. del) v trajanju 4 šolskih ur. Za šolske knjižničarje je bilo izvedenih 8 srečanj, ki se jih je udeležilo približno 450 udeležencev. Na srečanju smo izmenjali

Poročilo o obisku medresorskega posveta o bralni kulturi Branje kot vrednota?

Letošnji medresorski posvet o bralni kulturi je imel zanimiv in pomenljiv naslov Branje kot vrednota? Potekal je v Cankarjevem domu v Ljubljani. Zaradi upoštevanja priporočil NIJZ smo udeleženci posveta prvič gostovali v največjih dvoranah hrama kulture, čeprav naše število ni presegalo lanskoletnega števila udeležencev. Ko smo se v Linhartovi dvorani zbrali na uvodnem delu posveta, smo se morali najprej navaditi na občutek »pol prazne« dvorane, ki v teh časih postaja naša nova resničnost. Od daleč smo se spogledovali iznad zaščitnih mask in ugibali, s katerimi kolegi se bomo v odmoru lahko srečali.

Nagovorili so nas mag. Savina Zwitter, predsednica Bralnega društva Slovenije, Marko Kravos, predsednik Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS, Renata Zamida, direktorica Javne agencije za knjigo RS, dr. Vinko Logaj, direktor Zavoda RS za šolstvo, dr. Ignacija Fridl Jarc, državna sekretarka na Ministrstvu za kulturo, ter Damir Orehovec, državni sekretar na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport.

Naslov posveta je z namenom zaključen z vprašajem. Čas karantene nam je ponovno osvetili vrednote, na katere smo zaradi hitrega tempa življenja marsikdaj pozabili. Za bralce branje vsekakor je vrednota, vprašati pa se moramo, kako branje kot vrednoto približati otrokom v različnih starostnih skupinah in odraslim. Vsi so poudarili pomembnost in nujnost domače knjižnice, saj se je v času karantene izkazala kot nujno potrebna. Nagovorili so založnike, knjigarne, knjižničarje in učitelje kot člene, ki vodimo do bralcev, da moramo še bolj spodbujati

izgradnjo oz. postavitev knjižnic doma.

Po uvodnih nagovorih je Renata Zamida (Javna agencija za knjigo RS) spregovorila o promociji branja kot promociji znanja. Poudarila je, da raziskave kažejo, da domača knjižnica z do 100 naslovov, ki jih otroci/bralci poznajo in prebirajo, (so)ustvari bralca (tudi v odrasli dobi). Opozorila nas je na pravkar izšlo knjigo *Berem, da se poberem*.

S prispevkom Psihološki pogled na bralno kulturo in branje kot vrednoto nas je dr. Sonja Pečjak (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani) spomnila, zakaj se moramo truditi in otroke nagovarjati in prepričati, da berejo doma. Zgled pove več kot 100 besed!

Po uvodnih prispevkih so v več dvoranah sledili različni prispevki.

V nadaljevanju jih izpostavljamo le nekaj, program je res ponujal razne teme in velikokrat smo bili udeleženci kar pred težko odločitvijo, kateri prisluhniti:

- Najboljši berejo – branje v gospodarstvu;
- Družinska pismenost;
- Medpredmetno povezovanje: pri predstavitvi dela na svoji šoli je dr. Klemen Lah poudaril predvsem to, da je vsak učitelj promotor branja in da se moramo nujno medpredmetno povezovati, saj bomo samo tako dosegli optimalne rezultate;
- Glas mladih: mladi so energično in optimistično predstavili rezultate svojih delovnih akcij – nastanek in razvoj ITN festivala na Vodnikovi domačiji v Ljubljani ter oživitev vaše knjižnice

v Slapu, bukvarna in medgeneracijski prostor znanj, izobraževanja in kulture ZMAJEVA LUKNJA v Dolu pri Hrastniku;

- predstavitev projektov, primerov dobrih praks ter podpornega okolja:
 - Lahko branje;
 - OBJEM – bralna pismenost in razvoj slovenščine;
 - S knjižnim blogom do bralcev – zanimiv pogovor 3 blogerk (Alenka Štrukelj, Literarna lekarna, Nina Prešern, Gdč. knjiga in Urška Bračko, Booknjiga), ki blog ustvarjajo kot ljubiteljice knjig in branja;
 - bralna priporočila v praksi
 - Knjiga, film, gledališka predstava in radijska igra – kako spodbujamo branje skozi povezovanje različnih področij umetnosti;
 - Mladi v medijih, mladi za medije, mediji za mlade;
 - Branje starejšim in Medgeneracijsko branje;
 - Zakaj potrebujemo branju prijazne občine;
 - Mednarodno povezovanje in sodelovanje – predstavitev povezovanja BZS s krovno evropsko

organizacijo FELA – Federation of European Literacy Associations in predstavitev slovenske sekcije IBBY;

- Pomen kakovostne ilustracije in oblikovanja knjig;
- #športajmoinberimo v sklopu Evropskega tedna športa, predstavitev pilotnega projekta;
- Bralna pismenost odraslih – predstavitev zaskrbljujočih rezultatov raziskave o bralni pismenosti odraslih v Sloveniji, ki nas umeščajo na rep evropskih držav;
- Bralna pismenost v digitalni dobi – predavanje doc. dr. Tine Bregant, dr. med., spec. pediatrije, spec. FRM, ki nam je dalo misliti, kaj vse vpliva na razvoj možganov in centrov v možganih, ki se razvijajo in delujejo ob branju.

Kot dodatni program so organizatorji ponudili še oddajo Radia Slovenije z naslovom Znanost, kultura in mediji, ki je potekala v živo iz Cankarjevega doma. Poslušanje posnetka oddaje Kako navdušiti za branje in znanje? je omogočeno v arhivu RTV Slovenija (na povezavi <https://www.rtvsi.si/4d/arhiv/174716686?s=radio>).

Vse slišano se je konec dneva povežalo v pisan in povezan mozaik primerov dobre prakse, strokovnih izzivov in predlaganih smernic v naši novi resničnosti. ●

skozi pester nabor naslovov priročnika skozi leta. Predzadnji dan je zaključila mag. Tilka Jamnik, ki je strnila svoje predavanje v naslov »Kakovostna mladinska književnost kot izziv mladim in odraslim« ter nanizala mnoge zanimive naslove literature. Zadnji, četrti dan se je pričel s predavanjem dr. Veronike Rot Gabrovec, ki je na hudomušen način napeljala

na »Bralna pota in brezpotja«, simpozij pa se je zaključil z okroglo mizo, ki jo je spretno modelirala Darka Tancer Kajhnih.

Kljub vsem izzivom, ki jih prinaša komunikacija na daljavo, je bil simpozij izredno dobro organiziran, tako da vsem predavateljem in nenazadnje organizatorjem iskrena hvala in čestitke za izpeljavo. ●

Mateja Drnovšek Zvonar

Frankfurtski knjižni sejem 2020

V letu 2020 so se na področju knjižnične in založniške dejavnosti stvari zaradi pandemije zelo spremenile. Prilagoditi se je bilo potrebno epidemiološki sliki in ukrepom za zaščito zdravja. Tako so se morali razmeram prilagoditi tudi organizatorji knjižnih sejmov. Frankfurtski knjižni sejem (Frankfurter Buchmesse¹) je največji knjižni velesejem na svetu in eden najbolj obiskanih, je v tem letu spremenil oz. odpovedal fizično izvedbo in se preselil v spletno okolje. Slovenija je bila letos prva država, ki je imela virtualno stojnico²

(na voljo je bila od 14. 16. oktobra) in je nudila razstavni prostor podoben fizičnemu. V spletnem prostoru je bila predstavljena najnovejša knjižna produkcija, videoposnetki ter katalogi slovenskih založb.

Vstopanje v sejemske prostore je bil virtualno zanimivo, ogledati si je bilo možno marsikaj ter se seznaniti z novostmi. In v trendu virtualnih sejmov, je tudi letošnji Knjižni sejem Frankfurt po Frankfurtu v spletni obliki³. ●

1 Povezava: <https://www.buchmesse.de/en>

2 Povezava: <https://multiversum.live/W47xgoq/lobby>

3 Povezava: <https://www.mladinska.com/aktualno/frankfurt-po-frankfurtu>

Slovenski knjižni sejem prvič virtualno

V tem posebnem letu, ki ga je zaznamovala pandemija, so se morale vse dejavnosti prilagoditi. Letos je bil na vrsti že 36. slovenski knjižni sejem in v skladu z vsemi ukrepi je postal e-slovenski knjižni sejem. Podrobnosti so na voljo na uradni spletni strani: <http://www.knjznissejem.si/index.php/sl/>.

Program sejma je bil izjemno bogat, pester. Poslanico je prispeval Andrej Predin, v videoposnetku je opomnil, da je knjiga najlepše darilo. Če omenim le nekaj vsebin programa, ki sem jih spremljala:

- Odrptje 36. e-Slovenskega knjižnega sejma.
- Slovenske spletne knjigarne ali kako do knjig malih založnikov?
- Skrivnost norveškega knjižnega uspeha.
- Podelitev nagrade knjiga leta 2020.
- Kultne knjige, kultni prevodi: o Zverjascu in drugih pošastih.

Vse vsebine so v obliki videoposnetkov dostopne na uradni spletni strani. Poleg programskih vsebin so imele tudi založbe svoje dogodke, virtualne pogovore in predstavitve.

Zelo zanimiv je bil vrtljak naslovnice, kjer smo lahko obiskovalci virtualno nakupovali knjige. Tudi razstavljalci so imeli pripravljene svoje spletne strani in ugodnosti. A to ni enako kot dejansko hoditi med bogato obloženimi stojnicami ter prelistati knjigo.

In tudi letos so v okviru sejma podelili nagrade. Schwentnerjevo nagrado je je prejel Primož Premzl, nagrado za najboljši literarni prvenec 36. Slovenskega knjižnega sejma 2020 je prejel Borut Kraševac za knjigo Agni, prevajalka Lara Unuk je prejela nagrado Radojke Vrančič, knjiga leta pa je postala knjiga Plan B avtorja Boštjana Videmška.

Novo okolje je ponudilo tudi drugačne možnosti in marsikatera šolska knjižnica je za svoje učence organizirala ogled virtualnega knjižnega sejma. ●

Gregor Škrlič

»Berem, da se poberem,« pravi Miha Kovač

Komaj sem čakal, da preberem knjigo, o kateri sem prve informacije slišal že januarja 2020, na strokovnem srečanju Šolska knjižnica – zatočišče zgodb in domišljije v digitalnem svetu, kjer je bil dr. Miha Kovač eden izmed predavateljev.

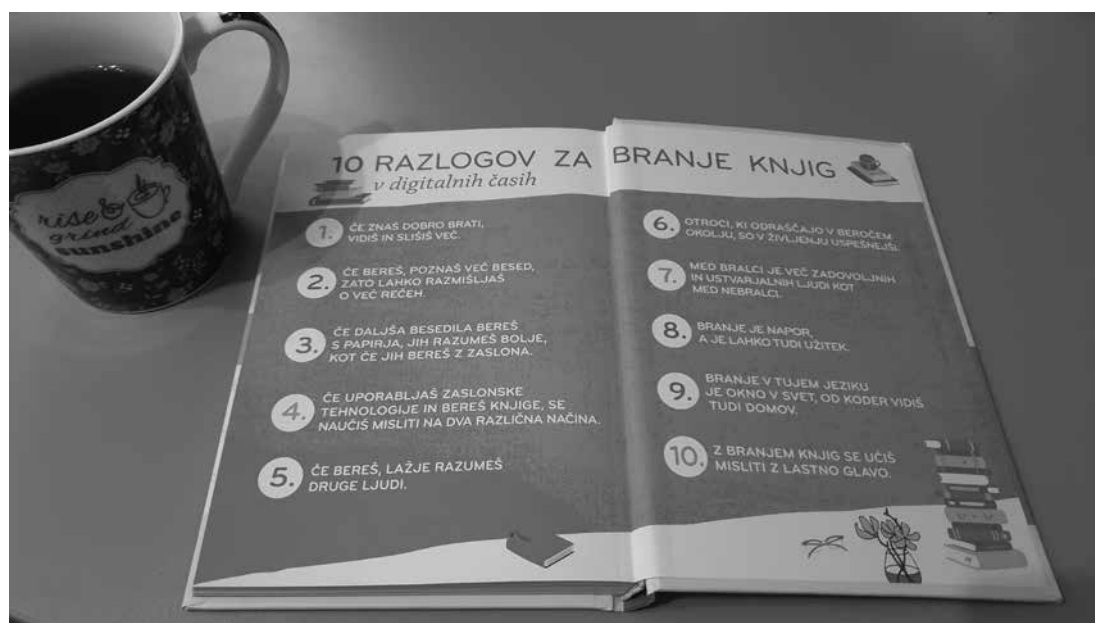
Knjiga z naslovom *Berem, da se poberem* in s podnaslovom 10 razlogov za branje knjig v digitalnih časih je teoretična, strokovna, poljudna, malce hudomušna in predvsem zanimiva. Razdeljena je na poglavja, obogatena s fotografijami ter podkrepljena s statističnimi podatki, izbranimi posebnimi poudarki, predvsem pa je uporabna.

Na začetku knjige je zapisanih 10 razlogov, zakaj ne beremo knjig v digitalnih časih. Nekateri razlogi so čisto jasni (*»Raje gledam*

serije.») in večkrat slišani (*»Nimam časa.»*), a za vse te razloge avtor v knjigi zapiše tudi tehtne razlage in ponudi ideje ter osvetli pozitivne vidike branja.

Našteti razlogi proti branju in vprašanja, na katera skuša avtor v knjigi odgovoriti, so hkrati tudi dobre iztočnice za pogovore, morebitna nadaljnja raziskovanja ali prenos v okolje šole ali šolske knjižnice (pogovor z učenci/dijaki). Dobre iztočnice za pogovor o branju poda avtor tudi v videoposnetkih, ki so prosto dostopni na spletu (<https://www.youtube.com/watch?v=Dt16uyZFjsY>).

Naj zaključim pisanje s stavkom iz knjige: »Ali ima branje knjig sploh še smisel? Zagotovo lahko trdim, da ima! ●

Podajanje (ne)natančnih navodil

Tokratna tema je podajanje navodil. Velikokrat se nam predavateljem zdi vse jasno in smo prepričani, da bolj natančno in jasno res ne bi mogli podati navodil. V praksi pa se pokaže čisto drugače ...

Za lažje delo ...

Tehnične informacije

- Uporaba Teams-a
- Dvig roke
- Klepet

Primer je z nedavnih študijskih srečanj, ki so potekala v videokonferenčnem okolju MS TEAMS. Vsi udeleženci smo bili dokaj začetniki v uporabi tega orodja in na začetku vsakega srečanja smo opozorili na določena orodja, ki so nam na voljo za boljše spremljanje srečanja.

Ker bi bila srečanja, kjer bi udeleženci poslušali samo gola predavanja, dolgačasna in ker želimo, da so udeleženci aktivni, so bile vmes pripravljene določene naloge v drugih programih in aplikacijah: Mentimeter, pisanje v skupni dokument, Padlet ...

Ker je bilo za te naloge potrebno preklopiti med programi, predavatelji nismo vedeli, kdaj

so udeleženci opravili svojo nalogo, zato je bilo podano navodilo:

»Ko končate z nalogo v drugem programu, se vrnite v okolje TEAMS in dvignite roko.«

Predavatelji smo seveda mislili, da udeleženci kliknejo na znak za dvig roke. Na ta način bi lahko v samem programu TEAMS na podlagi izpisane številke ob znaku za dvig roke hitro vedeli, koliko udeležencev je že opravilo svojo nalogo in tako lahko nadaljujemo s srečanjem po programu.

Nekateri udeleženci pa so navodilo razumeli tudi takole:

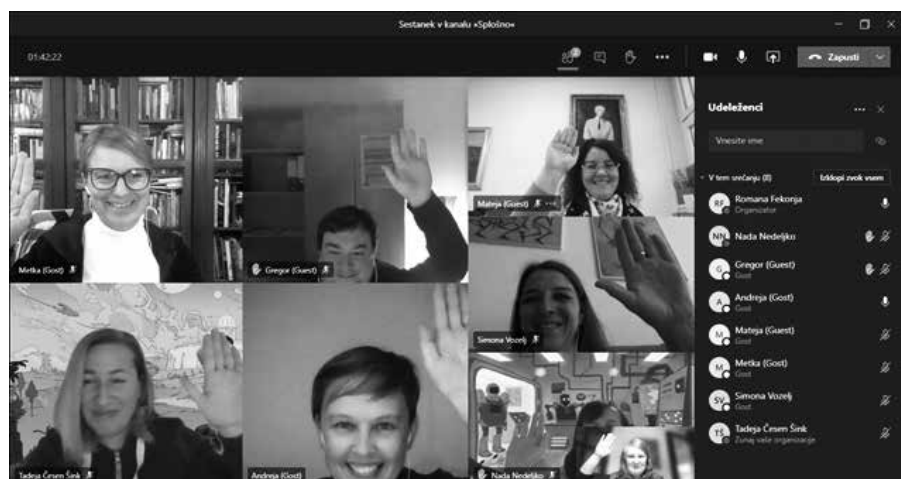
Niso kliknili na znak za dvig roke, ampak so kar doma pred svojimi kamerami držali dvignjeno roko. 😊

Nauk: navodila morajo biti vedno dovolj jasna in natančna.

V našem primeru:

»Ko končate z nalogo v drugem programu, se vrnite v okolje TEAMS in dvignite roko kliknite na znak, ki prikazuje roko.«

Za humorno ponazoritev tega navodila se zahvaljujem članom uredniškega odbora – tako so imena dobila obraze. ●

Iz digitalne bralnice ZRSS

www.zrss.si/strokovne-resitve/digitalna-bralnica

V digitalni bralnici lahko prelistate najrazličnejše strokovne publikacije: monografije in priročnike, ter druge publikacije, ki so izšle na Zavodu RS za šolstvo in so vam BREZPLAČNO dosegljive tudi v PDF obliki.

Prijetno strokovno branje vam želimo.

Najnovejši objavi

Še vedno aktualno

